

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kahvia ja kohtaamisia

Kouluhyvinvoinnin edistämistä nuorisotyön keinoin
Schildtin lukiossa Jyväskylässä

Katariina Ojala

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

9 / 2017

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Katariina Ojala	Sivumäärä 74 ja 4 liitesivua
Työn nimi Kahvia ja kohtaamisia. Kouluhyvinvoinnin edistämistä nuorisotyön keinoin Schildtin lukiossa Jyväskylässä.	
Ohjaava opettaja Maarit Honkonen-Seppälä	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Schildtin lukio, Viitaniemen toimipiste, Satu Syyrakki	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää nuorisotyötä Schildtin lukiossa sekä selvittää sitä, miten nuorisotyön keinoin voidaan edistää hyvinvointia lukiossa. Tutkimuksellisessa työssä on samalla tavoitteena löytää vastauksia siihen, mitä on kouluhyvinvointi lukiossa. Pohjana työlle on toiminut yhteisöpedagogiopintoihin kuuluva nuorisotyön syventävä harjoittelu lukiossa, ja siitä syntynyt idea kokopäiväisestä lukionuorisotyöntekijästä ja hänen tehtävien ja roolin määrittelystä. Opinnäytetyön tilaajana toimi Schildtin lukion Viitaniemen toimipiste, joka on osa Jyväskylän lukiokoulutusta. Schildtin lukion Viitaniemen ja Voionmaan toimipisteissä opiskelee yhteensä noin 1200 opiskelijaa.</p> <p>Opinnäytetyö on merkityksellinen ammattialalle, koska lukionuorisotyön tekeminen työssä esitellyssä mittakaavassa on vielä uutta. Työn tarve tilaajan näkökulmasta olikin lukionuorisotyön tekemisestä puuttuva malli ja raamit. Opinnäytetyön tuloksena kehitetty malli laadukkaasta ja hyvinvointia edistävästä nuorisotyöstä lukiossa on siis oiva työkalu niin tilaajana toimineelle lukiolle, kuin myös muille lukioille ympäri maan. Sitä voidaan käyttää apuvälineenä suunniteltaessa ja toteutettaessa nuorisotyötä lukioille.</p> <p>Työn teoriapohjana toimii nuorisotyön arvopohjaa ja menetelmiä käsittelevä kirjallisuus sekä tutkimustieto koulunuorisotyöstä ja kouluhyvinvoinnista. Kouluhyvinvointia käsitellään sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen ulottuvuuden kautta. Nuorisotyön tarkastelussa keskitytään erityisesti nuorisotyöhön koulukontekstissa ja sille tyypillisiin toimintatapoihin ja ominaisuuksiin.</p> <p>Opinnäytetyön menetelminä on käytetty sekä kyselyä että haastattelua. Kysely toteutettiin kaikille ensimmäisen ja toisen vuositasen opiskelijoille ja haastatteluihin osallistui yhteensä neljä opiskelijaa. Lisäksi opettajien näkökulmaa aiheeseen selvitettiin sähköpostikyselyn avulla.</p>	
Asiasanat lukio, nuorisotyö, hyvinvointi, kehittämistyö, kyselytutkimus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Program of Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Katariina Ojala	Number of Pages 74 and 4 annexes
Title Coffee and conversations. Improving well-being by youth work methods at Schildt High School, Jyväskylä.	
Supervisor Maarit Honkonen-Seppälä	
Subscriber and Mentor Schildt High School, Campus of Viitaniemi, Satu Syyrakki	
Abstract <p>The purpose of the thesis is to develop youth work in Schildt High School and also to discover how well-being can be improved in high school by doing youth work. The other purpose is to find out what well-being at school means to high school students. The thesis is based on youth work practice at the Schildt High School and on the idea of a full-time youth worker in high school. The client of the thesis is Schildt High School, campus of Viitaniemi, which is a part of the organization of the Jyväskylä High School Education. Schildt High School has about 1200 students at these two campuses, Viitaniemi and Voionmaa.</p> <p>The subject of the thesis is important because youth work in high schools is quite new form of youth work. The clients need was to define youth work in high school. The product of the thesis is a model for youth work that promotes well-being in high school. The model can be used in the client school as well as any other high school in Finland. It is a useful tool for doing youth work in high schools.</p> <p>Theoretical basis of the thesis deals with the values of youth work and research of youth work done in upper comprehensive schools. Well-being forms the other important part of the theoretical basis and it is approached by dividing it in three parts: social, physical and mental well-being. Youth work is approached through context of school and its typical practices.</p> <p>The methods used in the thesis are questionnaire and interview. All the first and second level students took part for the survey and four students were interviewed. Also a few teachers were sent e-mails asking for their opinion on the subject.</p>	
Keywords high school, youth work, well-being, development work, questionnaire	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Työn tarve ja tavoitteet	7
2.2 Tilaajan esittely	9
2.3 Lukiokoulutus	10
3 TYÖN TEOREETTINEN TAUSTA	13
3.1 Kouluhyvinvointi	13
3.1.1 Koulun olosuhteet	16
3.1.2 Sosiaaliset suhteet	17
3.1.3 Itsensä toteuttaminen	20
3.2 Nuorisotyö	21
3.2.1 Nuorisotyö koulussa	26
4 OPINNÄYTETYÖPROSESSI	30
4.1 Työn menetelmälliset valinnat	30
4.2 Aineiston keruun suunnittelu ja toteutus	33
5 TUTKIMUSTULOKSET	37
5.1 Kysely opiskelijoille	37
5.1.1 Kouluhyvinvointi opiskelijoiden omin sanoin	38
5.1.2 Nuorisotyön merkitys Schildtin lukiossa	41
5.1.3 Nuorisotyön harjoittelijoiden järjestämä toiminta	45
5.1.4 Opiskelijoiden antama palaute ja kehitysideat	48
5.2 Haastattelut opiskelijoille	49
5.3 Sähköpostikysely opettajille	53
6 NUORISOTYÖ LUKIOSSA	55
6.1 Tavoitteet	55
6.2 Rooli	58
6.3 Tehtävät	60
7 LOPUKSI	64

7.1 Työn tilaajan arviointi	64
7.2 Työn luotettavuus ja yleistettävyys	65
7.3 Jatkotutkimusaiheet	66
LÄHTEET	68
LIITTEET	75

1 JOHDANTO

Monta kertaa kertoessani ystäville ja tutuille harjoittelustani lukiossa, sain kuulla kysymyksen: *”Mitä te sitten oikein teette siellä lukiossa?”* Olin aina hieman jumissa tuon kysymyksen kanssa ja joudun hetken miettimään, miten sen tiivistäisin. Usein saatoin kertoa sen työn näkyvimmän puolen: järjestämme välitunneille toimintaa ja ohjaamme ryhmähenkeä edistäviä tunteja. En kuitenkaan koskaan tuntunut pystyväni vastaamaan kysymykseen tyhjentävästi, koska työnkuva oli vasta muotoutumassa. Tällä opinnäytetyöllä pyrinkin siis vastaamaan tuohon kysymykseen sekä laajentamaan näkökulmaa nuorisotyöstä lukiossa, lisäten siihen vielä hyvinvoinnin edistämisen näkökulman. Tekemämme työn kautta minulle rakentui jo harjoittelussa ollessani käsitys siitä, että nuorisotyöntekijälle on lukiossa tarvetta ja tätä ajatusta myös tutkimukseni tulokset vahvistivat.

Opinnäytetyöni laadukkaasta ja hyvinvointia edistävästä lukionuorisotyöstä on oma ehdotukseni suomalaisen koulujärjestelmän kehityskulkuun, sekä nuorisotyön ja lukiokoulutuksen yhteistyöhön. Nuorisotyötä kolme vuotta opiskelleena ja sitä ennen seurakunnan nuorisotyössä aktiivisena vapaaehtoisena toimiesani voim käytännön kokemusten kautta todeta, että nuorisotyön henkeen kuuluu jatkuva uudistuminen. Nuorisotyö yrittää ikään kuin pysyä nuorten perässä ja vastata nuorten muuttuviin tarpeisiin, oli kyseessä sitten sosiaalisen median uusi sovellus tai kasvavat mielenterveyden ongelmat.

Tähän uudistumisen ajatukseen myös tartuin, kun lähdin lähestulkoon tyhjästä luomaan raameja nuorisotyölle lukioon. Minua motivoi opinnäytetyön tekemiseen myös opiskelijoiden, opinto-ohjaajien ja opettajien innokas ja kannustava vastaanotto lukiolla meitä nuorisotyön harjoittelijoita ja toimintaamme kohtaan. Keräämäni aineiston sekä teorian pohjalta luon myös työssäni mallin laadukkaan ja hyvinvointia edistävän lukionuorisotyön tekemisestä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Lähtökohtana työlle toimi harjoittelun kautta kertyneet monipuoliset kokemukset nuorisotyöstä ja nuorten kohtaamisesta lukiossa. Haasteita työn alussa asettivat niin aiheen rajaus kuin käsitteiden moniulotteisuus. Tutkimuskysymykset muotoutuivat melko selkeiksi jo heti työn alkupuolella ja ne ovat kulkeneet mukana läpi työn eri vaiheiden. Tutkimuskysymyksissä tiivistyvät työni kaksi tärkeintä teemaa ja käsitettä, sekä niiden yhdistelmä. Etsin siis työssäni vastauksia näihin kolmeen kysymykseen:

Mitä on nuorisotyö lukiossa?

Mitä on kouluhyvinvointi lukiossa?

Miten nuorisotyön keinoin voidaan edistää hyvinvointia lukiossa?

2.1 Työn tarve ja tavoitteet

Schildtin lukion Viitaniemen toimipisteessä oli ennen meitä ollut yhden kerran aikaisemmin yhteisöpedagogiharjoittelijoita. Harjoittelua tehdessämme ainoa pohja työllemme oli juurikin näiden edellisten harjoittelijoiden lukiolle tekemästä työstä jääneet käytännöt, joita osin myös jatkoimme. Tunsimme kuitenkin olevamme hieman yksin työtä tehdessä, vaikka meillä oli harjoittelun ohjaajien eli lukion opinto-ohjaajien täysi tuki ja kannustus, sekä teoriapohja yläkouluissa tehdystä nuorisotyöstä. Myöskään opinto-ohjaajilla ei ollut antaa meille kunnollisia raameja, joiden pohjalta olisimme harjoittelua alkaneet rakentaa.

Harjoittelun pohjalta syntyneiden kokemusten ja havaintojen, sekä opinto-ohjaajien kanssa käytyjen keskustelujen kautta syntyi ajatus ja tarve laadukaana lukionuorisotyön määrittelemisestä. Jos lukiossa aiotaan nuorisotyötä tehdä, tulisi työn pohjaksi määritellä tietyt raamit, jotta työ olisi mahdollisimman laadukasta ja nuorisotyön arvojen mukaista.

Hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden edistäminen nuorisotyön avulla, sekä nuorisotyön rooli lukiossa on myös tarpeellista selvittää Jyväskylän lukiokoulutuksessa tulevaisuudessa tapahtuvien muutosten takia. Schildtin lukion tällä hetkellä eri osoitteissa toimivat Viitaniemen ja Voionmaan toimipisteet nimittäin yhdistyvät yhdeksi isoksi lukioksi vuoden 2018 elokuussa. (Jyväskylän lukiokoulutus 2017c.) Haasteena tulee mahdollisesti olemaan kahden eri lukion toimintakulttuurien yhdistäminen, sekä yhteisöllisyyden uudelleen rakentaminen, jotka ovat asioita, missä nuorisotyön osaamista voisi hyvinkin hyödyntää.

Ensin ajattelin lähteä tutkimaan nuorisotyötä koko toisella asteella ja nuorisotyön eroja ammattioppilaitosten ja lukiokoulutuksen välillä. Aihe kuitenkin rajautui koskemaan vain lukiomaailmaa, koska ammattioppilaitokset ja lukiokoulutus eroavat toisistaan niin paljon sekä tavoitteiden, että toimintakulttuurienkin tasolla, ettei niiden vertailu olisi ollut järkevää. Usean lukion mukaan ottaminen tutkimukseen olisi taas ollut liian työlästä opinnäytetyön mittakaavassa, joten päädyin keskittymään lukioon, jossa tein harjoitteluni. Vaikka opinnäytetyöni perustuu vain yhden lukion otannalla tehtyyn tutkimukseen, tavoitteenani on, että sitä voidaan hyödyntää laajemminkin muissa lukioissa ympäri Suomea.

Aihetta miettiessäni ja rajatessani yhdessä opettajani Marjo Kolehmaisien kanssa ymmärsin, että suurin osa toiminnastamme lukiolla nivoutuu saman teeman ympärille eli hyvinvoinnin edistämiseen, joten päätin ottaa sen työni näkökulmaksi. Hyvinvoinnin käsitettä mietin pitkään ja alussa keskityin osittain ainoastaan sosiaalisen hyvinvoinnin tutkimiseen lukiossa, kunnes päädyin kouluhyvinvoinnin tarkasteluun. Hyvinvoinnin ja erityisesti kouluhyvinvoinnin edistäminen on eräs kantava teema läpi työni, sekä myös tärkeä arvo nuorisotyössä.

Ennen opinnäytetyön tekemistä käsitykseni lukionuorisotyöstä oli melko suppea ja perustui oikeastaan vain Schildtin lukiossa aiemmin toimineilta harjoittelijoilta kuulemiini ja lukemiini kokemuksiin. Tiedustellessani lukionuorisotyön yleisyydestä Marjolta, sain pohdittavakseni vain lisää hyviä kysymyksiä; kuka oikeastaan tekee nuorisotyötä ja miten nuorisotyö määritellään? Hän mainitsi myös, että nuorisotyöksi kun voidaan periaatteessa luokitella niin koulussa satunnaisesti piipahtava kaupungin nuorisotyöntekijä, kokopäiväinen organisaation oma

nuorisotyöntekijä tai järjestön työntekijä, joka käy koululla pitämässä esimerkiksi jonkinlaisia koulutuksia tai teematunteja. (Kolehmainen 2017.)

Selvitin lukionuorisotyön yleisyyttä myös Allianssi ry:n Nuorisotiedon kirjaston vastaavalta informaatikolta, jolta sain vastaukseksi, että hän ei kartoituksensa perusteella löytänyt yhtään viittausta lukiossa tehtävään nuorisotyöhön. Kansainvälisen haun tuloksena hän oli löytänyt yhden artikkelin, joka liittyy lukiossa tehtävään nuorisotyöhön Australiassa.

Puhun opinnäytetyössäni usein nuorisotyön harjoittelun yhteydessä ”meistä”, millä viittaan itseeni ja ystävääni, yhteisöpedagogiopiskelija Paula Liimataiseen, jonka kanssa toteutimme harjoittelun yhteistyössä kevätlukukaudella 2017.

2.2 Tilaajan esittely

Schildtin lukio syntyi Voionmaan lukion ja Cygnaeus lukion yhdistyttyä vuonna 2015. Nykyinen Viitaniemen toimipiste, jossa teimme harjoittelun, on siis entinen Cygnaeus lukio. Vuonna 2018 yhteen rakennukseen muuttavissa Voionmaan ja Viitaniemen toimipisteissä opiskelee tällä hetkellä yhteensä noin 1200 opiskelijaa, mikä tekee siitä yhden maamme suurimmista lukioista. Schildtin lukiossa Viitaniemen toimipisteessä toimii musiikkilinja ja Voionmaan toimipisteessä liikuntapainotteinen linja. Lisäksi on mahdollista hakea opiskelijaksi valitsemisen jälkeen luonnontieteitä ja matematiikkaa painottavalle linjalle, josta puhuttiin Schildtin arjessa nimellä ”luma”. Schildtin lukion opiskelijat myös osallistuvat erilaisiin kansainvälisiin vaihtoihin ja muihin aktiviteetteihin ja vaihto-opiskelijoita näkyy myös lukion arjessa vuosittain. Schildtillä on kumppanuuskouluja muun muassa Yhdysvalloissa ja Australiassa. (Jyväskylän lukiokoulutus 2017a.)

Schildtin lukio kuuluu Jyväskylän lukiokoulutukseen yhdessä Jyväskylän Lyseon lukion sekä Jyväskylän aikuislukion kanssa. Näiden kaikkien taustaorganisaationa toimii Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, jonka alaisuuteen Jyväskylän lukiokoulutus on siirtynyt vuonna 2010. Koulutuskuntayhtymän osia ovat myös

Jyväskylän aikuisopisto, Jyväskylän ammattiopisto, Jämsän ammattiopisto sekä Jyväskylän oppisopimuskeskus. Koulutuskuntayhtymän toimintaa ohjaavia tehtäviä ja arvoja ovat työllisyyden edistäminen, elinikäisen oppimisen tukeminen, nuoren ja aikuisen oppimisen ja osaamisen edistäminen, sekä työelämän kehittäminen. (Jyväskylän lukiokoulutus 2017a.)

2.3 Lukiokoulutus

Lukiokoulutusta määrittävät tietyt viralliset lait ja suunnitelmat, kuten lukiolaki, opetussuunnitelma ja opiskeluhoitosuunnitelma. Lukiolaissa (629/1998) lukiokoulutuksen tavoitteeksi on kirjattu opiskelijoiden tukeminen kasvamisessa *”hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi”*. Lukion tavoitteena on myös antaa opiskelijalle tietoja ja taitoja, joita opiskelija hyödyntää niin harrastuksissa ja oman persoonallisuutensa muodostamisessa, kuin jatko-opinnoissa ja työelämässäänkin. Lukiolaissa (629/1998) määritellään myös koulutuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja, kuten koulutuksen järjestämisen lupa, sekä opetukseen liittyviä asioita, kuten eri aineiden opetukseen ja opetussuunnitelmaan liittyvät asiat.

Lukion tehtäväksi määritellään lukion opetussuunnitelman perusteissa *”laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistamisen”*. Lukiolla on sekä opetus-, että kasvatus-tehtävä ja koulutuksen aikana opiskelijat rakentavat omaa paikkaansa maailmassa, omaa identiteettiään ja ihmiskäsitystään, sekä maailmankuvaa –ja katsomusta. (Opetushallitus 2015, 12.) Perustehtävän, opetuksen, lisäksi niin opetussuunnitelmaan kuin myös lukiolakiin on kirjattu lista asioita, joita ei opita vain kirjoja lukemalla ja kokeisiin valmistautumalla, vaan oman identiteetin rakentamiseen ja ihmiskäsityksen laajentamiseen tarvitaan myös toisia ihmisiä; kavereita ja koulun kaikkia aikuisia.

Lukio-opetuksen arvoja ovat sivistys, johon sisältyy hienoja ajatuksia toisen asemaan asettumisesta, myötätunnosta, etiikasta ja avarakatseisuudesta, sekä kunnioitus elämäänsä ja ihmisoikeuksiin. Arvoina ovat lisäksi tasa-arvon, hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden ja demokratian edistäminen. (Opetushallitus 2015,

12.) Jokaisessa lukiossa muodostuu oma toimintakulttuurinsa opetussuunnitelman ympärille. Toimintakulttuuri heijastelee sitä, miten koulussa kohdataan toinen ihminen ja miten yhteisö toimii eri tilanteissa, niin tietoisesti kuin tiedostamatta. Toimintakulttuuriin annetaan opetussuunnitelmassa muutamia ohjaavia arvoja ja teemoja, joita ovat oppiva yhteisö, osallisuus ja yhteisöllisyys, hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus, sekä kulttuurinen moninaisuus. (Opetushallitus 2015, 15-16.)

Opiskeluhoolto tarkoittaa opiskelijan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja ylläpitämistä niin fyysisellä, psyykkisellä kuin sosiaalisellakin tasolla. Opiskeluhoolto sisältää opiskeluhoollon palvelut, kuten psykologi-, kuraattori- ja opiskeluterveydenhuoltopalvelut ja sitä toteutetaan opetussuunnitelman mukaisesti monialaisena yhteistyönä niin opetustoimen, sosiaali- ja terveystoimen kuin myös opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (THL 2017b.) Opiskeluhoiltoa säättää oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), jonka tarkoituksena on edistää niin opiskelijoiden kuin myös oppilaitosyhteisön terveyttä ja hyvinvointia. Opiskeluhooltolaissa puhutaankin sekä yhteisöllisestä että yksilökohtaisesta opiskeluhoollosta. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan sellaista toimintakulttuuria ja niitä toimia, joilla edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia ja tästä lain mukaan vastuu on ensisijaisesti oppilaitoksen henkilökunnalla. Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle kohdistettavia opiskeluhoollon palveluita.

Lukiolaissa määritellään myös opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaitoksella on velvoite tehdä suunnitelma, jossa opiskelijaa suojataan kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. (Lukiolaki 21.8.1998/629, § 21; Syrjäläinen, Jukarainen, Kiilakoski & Yrjänäinen 2015, 21.) Jyväskylän lukiokoulutuksessa nämä asiat on kirjattu opiskeluhoiltosuunnitelmaan, jossa liitteenä ovat lisäksi kriisisuunnitelma ja opiskelijoiden päihteidenkäytön ehkäisy-suunnitelma (Jyväskylän lukiokoulutus, 2017b).

Oppilaitoksen turvallisuuteen liittyvistä asioista on kerrottu muun muassa kriisisuunnitelmassa, joka sisältää toimintaohjeita erityyppisten kriisien kohtaamiseen lukiossa. (Jyväskylän lukiokoulutus 2016, 3.) Kouluturvallisuuteen voidaan

suhtautua joko kontrolloimalla ja valvomalla koulu yhteisöä tai tukea yhteisöä ottamaan vastuuta ongelmien ennaltaehkäisyssä. Turvallisen oppimisympäristön rakentaminen ei kuitenkaan sulje kumpaakaan näistä näkökulmista pois, vaan paras tapa olisikin näiden kahden yhdistelmä. (Kiilakoski 2009; Syrjäläinen ym. 2015, 21)

Opiskeluhoitosuunnitelmassa määritellään lisäksi opiskeluhoillon tavoitteet, opiskelijalle tarjottavat opiskeluhoitopalvelut, yksilökohtaiset opiskeluhoillon palvelut, sekä yhteistyö vanhempien kanssa. Opiskeluhoitosuunnitelmassa on myös käsitelty muita nuorten palveluja, kuten nuorisotyön ja seurakunnan palvelut. (Jyväskylän lukiokoulutus 2016.)

Schildtin lukiossa, kuten myös monissa muissakin lukioissa ja korkeakouluissa, on koulutettuja tutoreita opiskelijoiden apuna. Tutoreiden tehtävänä on toimia ”oppaina” ja kokeneina vertaisina uusille opiskelijoille eli lukiossa useimmiten ylemmän vuositasen opiskelijat toimivat tutoreina alemmalle vuositasolle. Lukuvouden alussa syksyllä tutoreiden tehtävänä on tutustuttaa ”tutoroitavat” eli oma vastuuluokkansa tai -ryhmänsä koulun käytäntöihin, kuten tiloihin, koeviikkoon valmistautumiseen sekä muihin virallisiin ja epävirallisiin tapoihin ja sääntöihin. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 68.)

Schildtin lukiossa tutortoiminta on toiminut tällä perinteisellä kaavalla; tutoriksi haluavat ensimmäisen vuoden opiskelijat koulutetaan keväällä tutortoimintaan ja he toimivat syksyllä uusien opiskelijoiden kanssa sekä mahdollisesti myös jatkavat kevätlukukaudella toimintaa. Vaikka tutoreiden tärkein työ tehdään syksyllä, lukuvouden alussa, näimme kuitenkin harjoittelumme aikana tärkeäksi jatkaa ensimmäisen vuositasen opiskelijoiden ja heidän ryhmiensä ryhmähengen ylläpitoa vielä kevätlukukaudellakin. Yksi tärkeimmistä tutorien tehtävistä ja tavoitteista on uusien opiskelijoiden ”ryhmytys” oman luokan opiskelijoiden kesken sekä opiskelijoiden sopeutumisen edistäminen (Haasjoki & Ollikainen 2010, 68–69). Schildtin lukiossa teimme erityisesti työtä tämän asian kanssa.

3 TYÖN TEOREETTINEN TAUSTA

3.1 Kouluhyvinvointi

Opiskelijan näkökulmasta kouluhyvinvointi voi tarkoittaa esimerkiksi hyviä suhteita opiskelijoiden ja opettajien välillä, kannustuksen saamista, sekä turvallista opiskeluympäristöä. Kouluhyvinvointia voidaan määritellä ja löytää yhteisiä hyvinvointia lisääviä piirteitä, mutta jokaisen koulun oma kulttuuri vaikuttaa myös osaltansa joko hyvinvointia edistään tai estään. Perinteisen ajatuksen mukaan koulu on olemassa vain oppimista ja opettamista varten, mutta yhtä tärkeänä tulisi pitää kouluhyvinvointia. (Salovaara & Honkonen 2013, 44–45.) Tämä ajatus kouluhyvinvoinnin yhtäläisestä tärkeydestä opetuksen rinnalla onkin yksi opinnäytetyöni tärkeä lähtökohta.

Opinnäytetyöprosessini alussa lähestyin aiheitani nuorisotyön merkityksestä lukiossa ensin sosiaalisen hyvinvoinnin käsitteen kautta. Sosiaalisesta hyvinvoinnista päädyin kuitenkin käsittelemään pelkästään hyvinvoinnin käsitettä, koska tuntui, että sosiaalinen hyvinvointi on liian rajattu ihmisen kuitenkin ollessa sekä sosiaalinen että myös fyysinen ja psyykinen olento. (Vilkko-Riihelä 2011, 17.)

Hyvinvointi-käsite vasta osoittautuikin ongelmalliseksi. Arjen havaintojen ja aineiston etsinnän pohjalta ymmärsin, kuinka laaja ja moninainen käsite hyvinvointi on ja kuinka se merkitsee eri ihmisille eri asioita. Hyvinvoinnista päädyinkin ottamaan tarkempaan tutkiskeluun kouluhyvinvoinnin, jonka käsitettä avaamun muutamien teorioiden ja mallien pohjalta.

Opinnäytetyöni teoreettinen tausta pohjautuu Konun (2002) kouluhyvinvointimalliin, joka perustuu Erik Allardtin 1970-luvun sosiologisiin hyvinvointitutkimuksiin. Konun (2002) hyvinvointimallissa kouluhyvinvointi on jaettu neljään selkeään alueeseen; koulun olosuhteet (having), sosiaaliset suhteet (loving), itsensä-toteuttamisen mahdollisuudet (being) sekä terveydentila (health). Yhtenä erona

Erik Allardtin malliin on se, että Konun (2002) mallissa terveys on jaoteltu omaksi alueekseen. Näiltä osin olen myös itse hyvinvointimallia soveltanut ja liittänyt terveyden koulun olosuhteiden alle.

Yhdistän nämä hyvinvointimallin neljä osiota tutkimuksessani perinteiseen jaoteluun hyvinvoinnista, jossa koulun olosuhteet käsittelevät fyysistä hyvinvointia sekä terveyttä, sosiaaliset suhteet sosiaalista hyvinvointia ja itsensä toteuttamisen mahdollisuudet psyykkistä hyvinvointia (Janhunen 2013, 15). Hyvinvointimallista on luotu myös Hyvinvointiprofiilityökalu internetiin, jolla koulut voivat arvioida ja seurata hyvinvointiaan, sekä verrata oman koulunsa tuloksia muihin kouluihin. (Janhunen 2013, 18; Koulun hyvinvointiprofiili 2017.)

Kouluhuvinvoinnista puhuttaessa liitetään siihen usein myös kouluviihtyvyyden ja koulutyytyväisyyden käsitteet, jotka voidaan nähdä alakäsitteinä kouluhuvinvoinnille. Kaiken tämän voidaan nähdä pohjautuvan vielä laajempaan käsitteeseen, elämänlaatuun ja koulukontekstissa vielä tarkemmin kouluelämänlaatuun. (Janhunen 2013, 19.)

Kun puhutaan toisen asteen, sekä myös korkeakoulujen opiskelijoiden hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä asioista, puhutaan niistä usein kootusti opiskeluterveydenhuoltona. Opiskelijan terveyttä, opiskelutaitoja, voimavaroja, opiskeluyhteisöä sekä opiskeluympäristöä voidaan myös kuvata opiskelukyky käsitteen kautta. Opiskelukyvyn voidaan ajatella muodostuvan opiskelijan ja opiskelun vuorovaikutuksessa ja siihen vaikuttaa myös opetus ja oppimisprosessi. Opiskelukyvyn arviointiin on olemassa oma mallinsa, jossa opiskelukyky on jaoteltu neljään osioon: omat voimavarat, opiskeluympäristö, opetustoiminta ja opiskelutaidot. Mallissa on hyödynnetty työkykymallia, joka keskittyy työkyvyn kuvaamiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 22; Suomen Työterveyslääkäriyhdistys ry 2017.) Opiskelun voidaan myös ajatella olevan nuoren ”työtä” ja se tulisi nähdä yhtäläillä aikaa ja energiaa vievänä, sekä kuormittavana asiana, kuin mitä aikuisille on työnteko. Opiskelukyky on siis näin ollen opiskelijan työkykyä ja siitä huolehtiminen vaikuttaa opiskelussa jaksamiseen.

Kouluhyvinvointia voidaan tarkastella myös muun muassa opettajan ja oppilaan näkökulmasta, koska koulu viittaa kaikkiin kouluyhteisössä työskenteleviin ja opiskeleviin ihmisiin. Opettajan näkökulmasta kouluhyvinvointi voi näkyä esimerkiksi oppimisen ilona, mahdollisuutena tehdä kiinnostavaa ja arvostettua työtä sekä työyhteisön tukena ja riittävinä resursseina. Opettajien hyvinvointia voidaan lisäksi tarkastella työterveyden, työkyvyn ja työhyvinvoinnin käsitteiden kautta. (Salovaara & Honkonen 2013, 44–45.; Suomen Työterveyslääkäriyhdistys ry 2017.)

Kouluhyvinvointi kuvaa opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia koulussa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ulottuvuuksien kautta. Kouluhyvinvoinnin voidaan ajatella käsittelevän koko koulun hyvinvointia yhteisötasolla, opiskelijoista henkilökuntaan, kun taas opiskelijan hyvinvointi tarkastelee hyvinvointia yksittäisen opiskelijan lähtökohdista käsin. (Janhunen 2013, 17.) Yksisyys, miksi päädyin ottamaan käsitteeksi juuri kouluhyvinvoinnin, oli se, että yhteisöpedagogin ja nuorisotyön vahvuutena ovat yhteisöt ja näin ollen myös yhteisön hyvinvointi oli luonteva lähestymistapa aiheeseen.

Kouluhyvinvoinnin käsitteeseen liittyen pohdin muun muassa sellaisia asioita tutkimuksen teon aikana, että jos keskityn vain kouluhyvinvointiin, jääkö ”vapaa-ajan hyvinvointi” sitten huomiotta? Nuoret ovat kuitenkin samoja ihmisiä niin koulussa kuin vapaa-ajalla ja nuorisotyö voi toimia myös molemmissa toimintaympäristöissä samaan aikaan. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 107.) Toisaalta, oli helpompi keskittyä tässä tutkimuksessa vain kouluhyvinvointiin ja siihen, miten koulussa voidaan lisätä hyvinvointia nuorisotyöllä eli rajata nuorisotyön tehtävät yhteen toimintaympäristöön.

Vaikkakin hyvinvointimalli perustuu tutkimuksiin, joissa kohteena ovat olleet 8.- ja 9.- luokkalaiset, soveltuu se myös lukiolaisten kouluhyvinvoinnin tarkasteluun. Koska suurin osa tehdystä kouluhyvinvointia koskevasta tutkimuksesta keskittyy peruskouluun, yhdistelen myös joitain kohtia aiemmin mainitsemastani toisen asteen opiskelijoille ja korkeakouluopiskelijoille suunnatusta opiskelukykykymallista. Näin saan lukioikäisten koulu- ja opiskelijahyvinvointiin myös toisen näkökulman.

3.1.1 Koulun olosuhteet

Fyysiseen hyvinvointiin eli hyvinvointimallissa esitettyyn koulun olosuhteisiin kuuluu fyysinen ympäristö eli koulurakennus, kampus tai oppilaitos sekä siihen liittyvät seikat, kuten viihtyisyys, lämpötila ja ilmanvaihto sekä meluisuus. Olosuhteisiin voidaan laskea myös käytännön järjestelyt, kuten työskentelyn jaksoitus ja lukujärjestys, ryhmien koko sekä palvelut, kuten kouluruokailu ja terveydenhuolto. Tämä alue siis kattaa suurimman osan konkreettisista kouluhyvinvointiin vaikuttavista asioista ja puitteista. (Konu 2002, 44.)

Lukiolaisten fyysistä terveyttä ja kouluympäristön vaikutusta on mitattu muun muassa kouluterveyskyselyillä. Viimeisimmässä, vuoden 2015 kouluterveyskyselyssä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista lähes puolet vastasi sopimattoman lämpötilan haittaavan opiskelua. Toinen suuri haittaava tekijä oli 39 prosentin myöntävällä vastauksella huono ilmanvaihto ja sen haitat opiskeluun. (THL Kouluterveyskysely 2015.)

Myös erilaiset fyysiset kivut, kuten pää-, niska-, hartia-, vatsa-, tai selkäkivut ovat nuorilla ja varsinkin tytöillä yleisiä. Noin joka neljäs 14–20-vuotias tyttö kokee kouluterveyskyselyn mukaan ainakin kaksi oiretta näistä edellä mainituista päivittäin, laskien mukaan myös univaikeudet ja väsymyksen. Yleisempää tämänkaltaista oireilua on ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevilla tytöillä verrattuna lukiossa ja peruskoulussa opiskeleviin tyttöihin. Poikien kohdalla noin joka kymmenes kokee vähintään kahta näistä oireista päivittäin, mutta heidän kohdallaan kouluasteiden välillä ei ole merkittävää eroa. (THL 2017a.)

Suomen Mielenterveysseuran ”Mielenterveyden käsi” on malli, jossa on esitetty selkeästi ne alueet ja tekijät, jotka vaikuttavat mielen hyvinvointiin. Vaikkakin malli on tarkoitettu juurikin mielenterveyden tarkasteluun ja siitä huolehtimiseen, on siinä hyviä vinkkejä niin fyysiseen, psyykkiseen kuin sosiaaliseenkin hyvinvointiin. Fyysiseen hyvinvointiin liittyen mielenterveyden kädessä on kuvattu huomattavan monta asiaa, esimerkiksi ravintoon ja ruokailuun, uneen ja lepoon sekä liikuntaan liittyviä asioita. Sinänsä yksinkertaisilta vaikuttavat asiat saattavat joskus unohtua esimerkiksi hektisessä kouluympäristössä. Näitä ovat esi-

merkiksi se, että ruokailuun tulee varata riittävästi aikaa niin opiskelijoille kuin opettajillekin, kokeisiin ei kannata lukea viimeisenä iltana ettei yöunet jää lyhyeksi ja koulupäivän aikana tulisi muistaa käydä välillä ulkonakin, jotta aivot saavat happea. (Suomen mielenterveysseura 2017.)

3.1.2 Sosiaaliset suhteet

Sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen hyvinvointi käsittää muun muassa opiskelijoiden suhteen opettajiin, keskinäiset suhteet opiskelijoiden välillä, sekä ryhmädynamiikan ja siihen liittyvät roolit. Myös kiusaaminen kuuluu tähän alueeseen, mikä näkyy kouluissa eri muodoissa. Kouluhyvinvoinnin ja toimivan koulu yhteisön kannalta oleellinen on myös koulun ilmapiiri ja opiskeluilmapiiri. (Konu 2002, 44-45.)

Lukiolaisen elämässä tapahtuu paljon ihmissuhteisiin ja sosiaaliseen elämään liittyviä merkittäviä asioita, tapahtumia, muutoksia ja huolia, jotka kaikki vaikuttavat hyvinvointiin. Vapaa-ajalla tapahtuvat asiat, kuten parisuhteiden ja kavereiden muutokset ja vastoin käymiset, eivät jää vapaa-ajalle vaan tulevat mukaan myös koulu elämään (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 9). Sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin kannalta koulu ympäristössä tärkeitä tekijöitä ovat oma luokka tai ryhmä ja sen pysyvyys sekä koulu yhteisöön kuuluminen ja erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa pärjäämisen taidot (mt.,40). Myös oppilaitokseen liittyvät epävarmuustekijät, kuten koulun jatkaminen, lakkauttaminen tai muuttaminen vaikuttaa osaltaan opiskelijoiden hyvinvointiin (mt., 10-11).

Niin koulu ympäristössä kuin lapsen ja nuoren sekä lukiossa opiskelevien nuorten aikuisten elämässä ikätoverit, eli vertaiset, ovat suuressa roolissa sosiaalisten suhteiden kentässä. Vertaisten kanssa nuori oppii tietoa ja omaksuu erilaisia taitoja ja asenteita. Vertaisilla on suuri merkitys esimerkiksi sopeutumiseen, ja heidän kanssaan koetaan asioita, joilla on suora vaikutus hyvinvointiin. Vertaisia ovat nuoren kanssa samaa ikäryhmää olevat nuoret, jotka ovat kehityk-

sessä suurin piirtein samalla tasolla emotionaalisesti, sosiaalisesti tai kognitiivisesti. (Salmivalli 2008, 15; Hietala ym. 2010, 44.)

Vertaisten kanssa toimitaan niin ryhmätasolla kuin kahdenkeskisellä tasolla eli dyaditasolla. (Salmivalli 2008, 35.) Vertaisryhmissä nuori vertaa itseään toisiin ja oppii sitä kautta paljon itsestään ja ominaisuuksistaan sekä rakentaa minäkuvaansa. Ryhmään kuulumisen suoja nuorta vaikeuksilta ja edistää hyvinvointia, vaikkakaan myönteinen sosiaalinen kehitys ei edellytä sitä, että nuoren tulisi olla ns. ”suosittu”. Vertaisryhmään kuulumisen on tärkeää senkin takia, että sosiaalisten taitojen harjoittelu jää ohueksi, jos jää ulkopuolelle. (Salmivalli 2008, 32-33.) Lukiossa näitä erilaisia vertaisryhmiä ovat esimerkiksi oma luokka/ryhmä, kaikista samaa tasoa käyvistä muodostuva isompi ryhmä, sekä lisäksi vapaaehtoisista aktiviteeteista muodostuvat tutor-ryhmä tai opiskelijakunta.

Dyaditasolla eli kahdenkeskisissä ystävyysuhteissa jaetaan henkilökohtaisia asioita, opitaan luottamuksen merkitystä ja saadaan kokemuksia välittämisestä ja huolenpidosta. (Salmivalli 2008, 17.) Tärkeintä näissä ainutlaatuisissa sosiaalisissa suhteissa onkin juuri vastavuoroisuus. Ystävyysuhteissa on kyse eri asiasta kuin vertaisryhmään kuulumisessa, vaikka niillä on selvä yhteys toisiinsa. Voi olla hyvinkin mahdollista, että vertaisryhmässä suosittu nuorella ei ole yhtään vastavuoroista ystävyysuhtetta tai ryhmien ulkopuolella jääneellä on hyvä kahdenkeskinen ystävyysuhte. (Salmivalli 2008, 35.) Ystävyysuhteissa ja vertaisryhmissä myös opitaan erilaisia asioita; ystävyysuhteissa sitoutumista, jakamista ja uskoutumista ja vertaisryhmissä yhteistyötaitoja ja johtajuutta. (Salmivalli 2008, 38.)

Sosiaaliseen hyvinvointiin voidaan esimerkiksi kokonaisen koulun hyvinvointia tarkasteltaessa liittää myös yhtenä tärkeänä asiana yhteisöllisyyden merkitys. Yhteisöllisyys voidaan määritellä muihin ihmisiin liittymisenä, johonkin kuulumisen tunteena ja yhteisen vastuun kantamisena. Nykypäivänä sosiaaliseen mediaan rakentuvat yhteisöt ovat tuoneet toisen ulottuvuuden ryhmään kuulumisen tunteelle. Internetistä voi löytää itselleen omia ajatuksia tukevan yhteisön, joka voi joko edistää hyvinvointia, kuten mukavien yhteisten muistojen jakaminen

kavereiden kanssa, tai lisätä pahaa oloa ja vihantunteita, kuten vihapuhetta lietsovat vihayhteisöt. (Hietala ym. 2010, 52-53.)

Sosiaaliseen hyvinvointiin koulukontekstissa kuuluu oleellisesti myös ilmapiirin merkitys. Hyvää ilmapiiriä voi tietoisesti luoda ja kehittää toimimalla rakentavasti vuorovaikutuksen eri tasoilla. (Dunderfelt 2016, 139.) Näitä tasoja ovat puheviestintä, fyysinen viestintä, intuitiivinen viestintä, tunneviestintä ja voimien viestintä ja ne kuuluvat sosiaaliseen kenttään, joka on ikään kuin kartta, joka kuvaa ihmisten välistä vuorovaikutusta ja ilmiöitä. Puheviestintä ja fyysinen viestintä ovat helppoja ymmärtää kielenkäytön ja äänensävyjen sekä eleiden ja ilmeiden kautta. Intuitiiviseen viestintään sen sijaan kuuluu ydinminä, henkiset tavoitteet, merkitykset ja arvot kun taas tunneviestintä käsittää ilmapiirin, tunnelman ja tunteet. Viimeisimpään eli voimien viestintään kuuluu tahtominen, valta ja vaistot. (mt., 13-17.)

Hyvää ilmapiiriä voi luoda esimerkiksi puheviestinnän tasolla avoimen keskustelun avulla. Koulukontekstissa se voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kukaan ei saa puhua liian pitkään ja ujojakin rohkaistaan oman mielipiteen ilmaisuun. Myös kaikkien osanottajien ottaminen mukaan keskusteluun esimerkiksi välitunnilla ja asioista puhuminen, niin että kaikki ymmärtävät, kuuluvat hyvää ilmapiiriä tukevaan puheviestintään. Fyysisellä viestinnän tasolla yksinkertaisesti mukava yhteinen tekeminen ja siitä syntyvät positiiviset kokemukset tukevat hyvän ilmapiirin syntymistä. (mt., 139.)

Tunneviestinnän tasolla ilmapiirin kannalta tärkeää on tunteiden avoin kohtaaminen sekä sanoittaminen. Intuitiivisen viestinnän tärkein asia on läsnäoleva ja hyväksyvä kuunteleminen tai pikemminkin kuuleminen, ja siihen liittyvä avoin asenne puhujaa kohtaan. (mt., 140.)

Dunderfelt (2016) esittää myös, että voimien viestinnän tasolla syntyvä yhteenkuuluvuuden tunne on tärkein tekijä hyvän ilmapiirin rakentumisessa. Tätä ilmiötä hän kuvaa sanattomaksi yhteydeksi ihmisten välillä, sekä eräänlaiseksi ryhmän yhteiseen tahtotilaan yhtymiseksi. Ilmiötä on kuitenkin vaikea selittää, koska yhteydet ovat juurikin sanattomia. Yksi tekijä voisi kuitenkin olla se, että kaik-

kien tarpeita on kuultu ja yksilöt ovat suostuneet avautumaan ryhmän yhteiselle tarpeelle tai tehtävälle. (Dunderfelt 2016, 140.)

3.1.3 Itsensä toteuttaminen

Konun (2002) hyvinvointimallissa kolmanneksi kouluhyvinvoinnin osaksi on määritelty *mahdollisuus itsensä toteuttamiseen*. Siihen kuuluu hyvinvointimallin mukaan jokaisen opiskelijan arvostus yhtä tärkeinä osina koulu yhteisöä, osallisuus koulun päätöksenteossa, taitojen hyödyntäminen omissa kiinnostuksen kohteissa, sekä mahdollisuus positiivisiin oppimiskokemuksiin. Itsensä toteuttamisen rinnalle voidaan myös lisätä psyykkisen hyvinvoinnin näkökulma, esimerkiksi sitä kautta, että psyykkisesti hyvinvoivalla opiskelijalla on voimavaroja opiskella ja lisäksi opiskelijan arvostus koulu yhteisön jäsenenä tukee hänen psyykkistä hyvinvointiaan. Opiskelukykymallissa nämä teemat yhdistyvät parhaiten omien voimavarojen osioon niiltä osin, missä puhutaan esimerkiksi persoonallisuudesta, identiteetistä ja elämänhallinnasta. (Suomen työterveyslääkäriyhdistys ry 2017.)

Psyykkisestä hyvinvoinnista ja mielenterveydestä puhuttiin ennen paljon negatiivissävytteisemmin ja keskityttiin lähinnä sairauksiin, mikä selittyy mahdollisesti sillä, että psyykkiset sairaudet ovat olleet ennen hyvin leimaavia ja jopa pelottavia. Nykyään yhteiskunnassa puhutaan yhä rohkeammin mieltä kuormittavista asioista ja sairauksista ja mielenterveys nähdään voimavarana ja tärkeänä asiana, josta tulee huolehtia. Nuori voi hyvin, kun hän esimerkiksi jaksaa lähteä kouluun ja menee sinne usein mielellään, osaa iloita tavallisesta elämästä ja sietää pettymyksiä sekä uskoo riittävästi omiin kykyihinsä. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 12.) Kaikki ei tietenkään aina näy päälle päin ja nuori saattaa voida huonosti, vaikka hän selviäisi arkisesta elämästä erittäinkin hyvin. Tällöin tarvitaan aikuisia ja muita ihmisiä nuoren lähipiirissä kyselemään sopivin väliajoin, mitä nuorelle kuuluu ”ihan oikeasti”.

Lukiossa opettajat näkevät ja oppivat tuntemaan kokonaisten vuositasojen opiskelijoita, jolloin he osaavat ehkä myös nähdä tilanteita, jolloin jonkun nuoren

tilanteesta tulisi huolestua. Vastuu ei kuitenkaan voi olla pelkästään opettajilla, vaan myös koulussa työskentelevillä muilla aikuisilla. Nuorten elämää päivittäin seuraavat aikuiset myös ehkä osaavat ja oppivat erottamaan normaaliin kehitykseen liittyvät mielialojen vaihtelut ja vaikeudet niistä tilanteista, joissa nuori tulisi ohjata lisäavun piiriin, kuten terveydenhoitajalle ja psykologille tai muuhun vastaavaan. (mt., 13.)

Psyykkisestä hyvinvoinnista huolehtiminen on tärkeää myös opintojen etenemisen ja opiskeluihin keskittymisen kannalta, koska psyykinen oireilu vaikeuttaa oppimista. Esimerkiksi masentuneena tulevaisuus voi näyttää toivottomalta, nuori voi nähdä itsensä epäonnistujana ja pienikin ponnistelu koulutehtävien eteen voi tuntua todella raskaalta. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 82.)

Itsensä toteuttaminen ja psyykinen hyvinvointi liittyvät toisiinsa myös siinä mielessä, että nuoren psyykinen hyvinvointi voi horjua jostain syystä, oli se sitten stressin tai jonkin muun syyn aiheuttamaa, mitä kautta hän voi tuntea itsensä epäonnistuneeksi ihmiseksi eikä enää jaksa tehdä niitä asioita, mistä pitää. Lukiossa on myös vaiheita, jolloin jokainen opiskelija varmasti joutuu kokemaan stressiä ja painetta opinnoissaan. Opiskelijoiden kesken saattaa olla kilpailua, nopea tahti voi aiheuttaa haasteita keskittymiselle ja sosiaaliset tilanteet sekä paineet sulautua joukkoon voivat aiheuttaa yksinäjämistä ja kiusaamista. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 13.)

3.2 Nuorisotyö

Nuorisolaissa (1285/2016) määritellään, että nuorisotyö on nuorten itsenäistymisen ja kasvun sekä osallisuuden tukemista. Nuorisotoiminnalla tarkoitetaan nuorisolain mukaan *nuorten omaehtoista toimintaa*. Lain tavoitteisiin on kirjattu muun muassa nuorten yhteisöllisyyden tukeminen, harrastamisen tukeminen, yhdenvertaisuuden edistäminen, sekä kasvu- ja elinolojen tukeminen.

Nuoruusiän voidaan määrittellä alkavan puberteetista ja päättyvän noin 22-vuotiaana, jolloin ikävuodet 12–15 ovat varhaisnuoruutta, 15–18 keskinuoruutta ja 18–22 myöhäisnuoruutta eli nuoruusiän loppuvaihetta (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 40; Dunderfelt 2011, 84-85). Nuorisolaki (1285/2016) määrittelee nuoreksi alle 29-vuotiaan. Iän mukaan nuoria voidaan kyllä jaotella, mutta lapsesta nuoreksi ja nuoresta aikuiseksi kasvaminen on kuitenkin yksilöllistä ja eroja löytyy myös tyttöjen ja poikien väliltä. Sen määrittely, kuka on aikuinen ja mitä ominaisuuksia tai saavutuksia tulee olla, että on aikuinen, on haastavaa varsinkin nykyaikana. (Hietala ym. 2010, 39-40; Dunderfelt 2011, 84-85.) Ikäryhmän haastavan määrittelymisen sekä nuorisotyön kentän ja nuorisotyöntekijöiden työtehtävien laajuuden takia, myös nuorisotyön määrittely tuntuu olevan haasteellista.

Nuoruuden ikävaiheeseen voidaan liittää tietynlainen oman elämän ohjaamisen oppiminen, joka on nuoruudessa intensiivistä, vaikkakin se jatkuu läpi koko elämän. Havighurstin (1972) kehitystehtävien mukaan nuoruudessa haasteina on muun muassa uuden, kypsemmän suhtautumisen saavuttaminen molempiin sukupuoliin, oman fyysisen ulkonäön hyväksyminen, avioliittoon ja perhe-elämään valmistautuminen, sosiaalisesti vastuulliseen käyttäytymiseen pyrkiminen, sekä maailmankatsomuksen ja arvomaailman kehittäminen. (Dunderfelt 2011, 85.) Nuoruuden kehitystehtävät eivät siis ole helpoimmasta päästä, kun samalla ottaa huomioon myös yhteiskunnan tuomat paineet oman ammatin löytämisestä ja työelämään valmistautumisesta.

Nuorisotyötä toteuttavat sekä kunnalliset palvelut ja seurakunnat että myös järjestöt ja seurakunnat. Nuorisotyöksi saatetaan helposti kutsua usein mitä tahansa työtä, mitä tehdään nuorten kanssa, toisin sanoen iältään nuorten ihmisten kanssa. Nuoruus on myös ajanjakso, jota jollain tapaa ihannoidaan sen vapauden ja vastuuttomuuden takia. Tämä saattaa osaltaan selittää sitä ilmiötä, että nuoruutta pyritään venyttämään molemmista päistä; alakoulun päättäneitä kutsutaan jo varhaisnuoriksi ja toisaalta 30-vuotiaankin voi vielä ajatella olevansa nuori. (Kiilakoski & Nieminen 2007, 187; Rauas 2014, 9.)

Yksi tapa nuorisotyön perustehtävän määrittelyyn on Juha Niemisen (2008) esittelemät neljä nuorisotyön yleistä tehtävää, joista hän puhuu funktioina; sosiaalisuoritusfunktio, personalisaatiofunktio, kompensatiofunktio sekä resursointi- ja allokointifunktio. Vaikeilta kuulostavilla käsitteillä on merkitykset, jotka kiteyttävät nuorisotyön tarkoituksen ja tehtävät hyvin. Sosiaalisuoritusfunktiolla tarkoitetaan nuoren liittämistä yhteiskunnan ja kulttuurin jäseniksi, joka on perinteisesti ollut yhteiskunnassa vallitsevien hyvin tapojen, arvojen, roolien ja käyttäytymismallien siirtämistä nuoremmalle sukupolvelle. (Niemi 2008, 23.)

Personalisaatiofunktiolla tarkoitetaan nuoren kehityksen ohjaamista ja tukemista omaksi itsekseen eli persoonakseen. Tässä tehtävässä tulee hyvin ilmi nuorisotyössä vallitseva perusajatus nuorista omina hienoina yksilöinä ja sen arvostaminen, ettei kaikkien tarvitse olla myöskään samanlaisia. Nuorisotyön yksi tarkoitus on myös mielekkään ja kehittävän toiminnan tarjoaminen nuorille ja mahdollisuudet omien vahvuuksien löytämiseen, minkä voidaan ajatella kuuluvan tähän tehtävään. (mt., 24.)

Nuorisotyön kolmas funktio on kompensatio ja se on näissä kahdessa edellä esitellyissä funktioissa ilmentyvien puutteiden ja vaikeuksien korjaamista. Kompensaation voidaan ajatella olevan erityisnuorisotyötä tai korjaavaa työtä eli autetaan niitä nuoria, joilla on vaikeuksia liittyä yhteiskuntaan tai he tarvitsevat tukea oman persoonan ja omien vahvuuksien löytämiseksi. Nuorisotyöllä ei välttämättä yksinään ole valmiuksia hoitaa tätä kompensatiotehtävää, jolloin lisäapua saadaan niin terveydenhuollosta, sosiaalitoimesta kuin nuorisopsykiatriastakin. (mt., 25.)

Neljäs eli viimeinen funktioista on resursointi -ja allokointifunktio, jolla tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan nuorisopolitiikkaa. Nuorisotyön tehtävänä on pitää huolta, että nuoret otetaan yleisessä päätöksenteossa huomioon, että nuoriin liittyvä päätöksenteko on nuorten edun mukaista ja että nuoria kuullaan heitä koskeissa asioissa. (mt.,25–26.)

Nämä neljä funktiota eivät ole toisensa poissulkevia tai kerro kaikkea nuorisotyön moninaisesta luonteesta. Nuorisotyötä tekevät organisaatiot, niin julkiset

kuin yksityisetkin ja näiden ulkopuolella olevat voivat itse määritellä oman näkemyksensä nuorisotyöstä ja toteuttaa useita funktioita samanaikaisesti. Myös monilla muilla organisaatioilla ja instituuteilla, kuten koulu, perhe ja sosiaalityö, on samantapaisia funktioita. Nuorisotyö myös tekee vaihtelevissa muodoissa yhteistyötä näiden toimijoiden kanssa. (mt., 27.)

Nuorisotyöhön liittyy myös vahvasti ehkäisevän työ ja ehkäisevä työote. Ehkäisevä työ voidaan liittää oikeastaan kaikenlaiseen sosiaaliseen eli ihmisten kanssa tehtävään, sekä hyvinvointiin ja huolenpitoon liittyvään työhön. Ehkäisevä työ liittyy oleellisesti nuorisotyön lisäksi myös varhaiskasvatukseen ja sosiaalityöhön. Ehkäisevän työn tarkoituksena on suojata lapsia ja nuoria ongelmilta, joita voi jossakin elämän vaiheessa tulla ja jotka voivat uhata hyvinvointia. Ehkäisevä työ myös usein kohdennetaan sen mukaan, miltä ongelmalta halutaan lapsia ja nuoria suojella, kuten ehkäisevä päihdetyö, ehkäisevä mielenterveys-työ tai ehkäisevä lastensuojelutyö. (Salo 2012, 83; Lundbom 2014, 9-10.) Näistä erityisesti ehkäisevä päihdetyö on nuorisotyön tärkeä osaamisalue.

Siinä missä ehkäisevä työ keskittyy ongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen, korjaava työ auttaa ongelmien jo synnyttyä. Koulukontekstissa nuorisotyöntekijän työn voidaan ajatella tekevän työtä ehkäisevällä työotteella, kun taas kuraattorin ja psykologin tehtäviin kuuluu korjaava työ. Ehkäisevän ja korjaavan työn raja ei kuitenkaan aina ole yhtä selvä, vaan esimerkiksi juurikin nuorisotyöntekijä tekee myös osittain korjaavaa työtä koulussa. (Sarha 2005, 31.)

Nuorisotyö on osaltaan myös kasvatusta, vaikkei ehkä niin perinteisessä merkityksessä, kuin kasvatuksesta usein puhutaan. Myöskään nuorisotyötä tekevien ammattinimikkeistä ei heti selviä kasvatustehtävä, kuten nuoriso-ohjaaja, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja tai nuorisotyöntekijä. Nuorisotyö kuitenkin toteuttaa kasvatukselle tyypillisiä tehtäviä lähestulkoon kaikissa ympäristöissään. Nuorisotyössä kasvatusta ei välttämättä ole pääasia toiminnassa, mutta menetelmät ovat sen tyypillisiä, että niissä on mukana kasvatuksellinen näkemys ja merkitys. (Purjo 2012, 83–86; Rauas 2014, 26.)

Kaksi tärkeää kasvatukselle tyypillistä tehtävää, joita nuorisotyössä toteutetaan, ovat rajojen asettaminen sekä rohkaiseminen. Lapsille ja nuorille tulee asettaa rajoja heidän ikätasonsa mukaisesti. Rajojen asettaminen ei välttämättä ole aina kasvatustyön parhaita puolia, mutta se on välttämätöntä ja aina lapsen tai nuoren parhaaksi, vaikkakin kasvatus ei voi olla pelkkää rajoittamista. (Purjo 2012, 83–86.)

Itsenäiseen elämään ja päätöksentekoon rohkaiseminen, sekä epäonnistumisten sietämiseen kasvattaminen ovat merkityksellisiä asioita, jotka kuuluvat myös oleellisesti nuorisotyöntekijän toimintaan lasten ja nuorten kanssa. Rohkaisun tärkeys myös kasvaa sen mukaan, mitä vanhemmasta lapsesta tai nuoresta on kyse. Nuorisotyön kontekstissa voidaan puhua myös nuorisokasvatuksesta, jonka perustana on nuorten kasvun ohjaus ja tukeminen ja joka eroaa selvästi niin kotikasvatuksesta kuin kouluopetuksestakin. Nuorisokasvatus ei ole kuitenkaan saanut jostain syystä niin vakaata asemaa kuin varhaiskasvatus ja aikuiskasvatus. (Nieminen 2007, 30; Purjo 2012,86; Rauas 2014, 26.)

Nuorisotyöntekijä voi aikuisen asemassa käyttää työssään elämäkokemustaan hyödyksi, mutta sen tulisi tapahtua ilman, että nuorelle tulee tunne siitä, että ”aikuisen tietää aina paremmin”. Tärkeintä nuorten kohtaamisessa on juurikin tasavertaisuus. Parhaiten ovat onnistuneet sellaiset kohtaamiset, joissa keskustellaan ja vaihdetaan ajatuksia aivan kuten kaksi samanikäistä kaverusta. Se ei tarkoita, että pitäisi ”esittää” nuoren ikätoveria, vaan että ei ota minkäänlaista asemaa sen suhteen, että ”olen vanhempi ja viisaampi”. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 13.)

Nuorisotyöntekijän on hyvä nuorten kanssa työskennellessään muistaa myös ymmärtämisen ja hyväksymisen ero. Tämä tulee ilmi esimerkiksi, kun lukiolainen alkaa käyttäytyä huonosti koulussa, on pois tunneilta, polttaa tupakkaa oven edessä tai tulee päihtyneenä kouluun. Taustalla saattaa olla esimerkiksi ero tyttö- tai poikaystävästä, jota nuori ei ole osannut käsitellä, vaan purkaa sen välinpitämättömään käytökseen. On ymmärrettävää, että ero aiheuttaa surua ja ahdistusta, mutta tällä tapaa reagointi ei taas ole hyväksyttävää käytöstä. (Hietala ym. 2010, 14.)

3.2.1 Nuorisotyö koulussa

Koulussa tehtävästä nuorisotyöstä voidaan puhua monilla eri nimillä; koulunuorisotyö, kouluyhteistyö, nuorisotyö koulussa, sekä tässä opinnäytetyössäni käyttämä tarkempi ilmaisu ”lukionuorisotyö”. Kaikki nämä tarkoittavat käytännössä samaa, mutta pienillä merkityseroilla. Koulunuorisotyö voidaan käsittää pelkästään koulun sisällä tehtäväksi työksi kun taas kouluyhteistyö esimerkiksi satunnaiseksi yhteistyöksi nuorisotoimen ja koulun välillä. Nuorisotyö koulussa kuvaa parhaiten nuorisotyön arvopohjaa informaalista oppimisesta, osallisuudesta ja aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattamisesta, myös koulussa. Lukionuorisotyön käsite tarkoittaa ainoastaan lukioon ja lukioikäisiin kohdistuvaa nuorisotyön muotoa. Nuorisotyötä tehdään kouluissa kunnan hallinnoimana, oppilaitoksen hallinnoimana sekä hankkeina. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 15-16.)

Nuorisotyölle ja niin ikään myös koulussa tehtävälle nuorisotyölle ominaista on vapaaehtoisuuteen perustuva, informaalinen kasvatus, sekä luottamuksellisuus ja kohtaaminen. Nuorisotyön voidaankin sanoa toimivan niin sanotun epävirallisen koulun puolella. Nuorille koulu kun on myös paljon kaikkea muuta, kuin vain opetukseen keskittyvä paikka. Tämä saattaa välillä unohtua esimerkiksi opettajilta tai vanhemmilta, jotka keskittyvät koulun viralliseen tehtävään eli opiskelijan koulumenestykseen ja koulutöiden hoitamiseen, mikä on tietysti myös tärkeää. Koulussa nuoret tapaavat toisiaan, luovat kestäviä ystävyssuhteita ja kevyempiä kaverisuhteita, tapaavat vastakkaisen sukupuolen edustajia, viettävät välitunteja, viettävät aikaa ryhmissä ja kokevat ulkonäköpaineita. Epävirallinen koulu on nuorisotyön näkökulmasta erittäin kiinnostava nuorten sosiaalinen maailma, jossa tapahtuu paljon merkittävää vuorovaikutusta. Virallinen ja epävirallinen koulu sekoittuvat koulun arjessa, vaikkakin karkeasti ajatellen virallinen koulu voidaan paikantaa oppitunneille ja epävirallinen koulu välitunneille. (Hirvonen 2009, 54; Sinisalo-Juha 2011, 30; Kiilakoski 2012, 10-11; Kolehmainen & Lahtinen 2014, 49)

Nuorisotyön tekeminen voidaan nähdä erilaisina tasoina koulussa. Näitä tasoja ovat tilataso, menetelmätaso, tiedonvaihtotaso sekä kasvatuskumppanuus. Tilatasolla nuorisotoimi ja koulu käyttävät tilojansa yhdessä niin, että nuorisotoimi

käyttää koulun tiloja vaikkapa harrastustoimintaansa ja koulu käyttää nuorisotilaa esimerkiksi vanhempainiltoihin. Menetelmätaso tarkoittaa esimerkiksi sitä, että nuorisotyöntekijä toteuttaa 7.luokkalaisten toiminnallisen ”ryhmytymispäivän” lukuvuoden alussa. Tiedonvaihtotasolla koulu ja nuorisotyö vaihtavat tietoa tapahtumista ja toiminnasta puolin ja toisin, sekä esimerkiksi voivat olla yhteydessä yksittäiseen nuoreen kohdistuvan huolen tiimoilta. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 18-21.)

Kasvatuskumppanuustaso on lähimpänä sitä työtä, mitä teimme harjoittelussa Schildtin lukiolla. Siinä nuorisotyöntekijä on koko ajan läsnä koulun arjessa ja toimii yhteistyössä koulun henkilökunnan kanssa. Kasvatuskumppanuus rakentuu muun muassa luottamuksesta henkilökunnan ja nuorisotyöntekijän välillä, selkeästä yhteisestä näkemyksestä nuorisotyöntekijän roolista koulussa, sekä selkeästä työnjaosta. (mt., 2014, 22.) Harjoittelussa olimme tiiviissä yhteistyössä opinto-ohjaajien, vahtimestarin, rehtorin, sekä muutaman opettajan kanssa. Lisäksi työskentelimme kuraattorin, psykologin sekä siviilipalvelusmiehen ja kuvaamataidon assistenttien kanssa. Työssämme todella korostui se, että nuorisotyö toimii parhaiten vain, jos teemme yhteistyötä eli tarjoamme omaa osaamistamme muille ja kunnioitamme toisten työtä koulussa.

Tim Corney (2006) pohtii artikkelissaan opettajuuden ja nuorisotyön eroja sekä sitä, pitäisikö näiden kahden ammatin välisiä eroja kaventaa. Nuorisotyön vahvuutena on hänen mukaansa keskittyminen asiakkaaseen eli nuoreen eikä niinkään pelkästään koulun tai perheen tarpeisiin. Hän esittelee useita eriäviä näkemyksiä viime vuosikymmeniltä, jotka ovat käsitelleet nuorisotyöntekijöiden ja opettajien suhdetta. Yksi niistä on Smithin (1988) ajatus siitä, että nuorisotyöntekijöiden tekemä työ on opettajien työtä vastaan, koska nuorisotyöntekijöiden suhde nuoriin on niin erilainen verrattuna opettajiin. Bowie (2002) sen sijaan esittää, että opettajat näkevät nuorisotyön koulussa opettajuutta tukevana, mutta alempiarvoisena roolina. Nuorisotyöntekijät kun taas näkevät itsensä asiantuntijoina, jotka osaavat kohdata nuoren kokonaisvaltaisesti, toisin kuin opettajat. (Corney 2006, 18-19.) Nämä ajatukset ovat hieman kärjistettyjä kuvauksia opettajien ja nuorisotyöntekijöiden suhtautumisesta toisiinsa, mutta antavat pohdinnan aiheesta ja näkökulmaa myös nykypäivän koulunuorisotyön kenttään.

Kolehmainen ja Lahtisen (2014) mukaan nuorisotyötä tehdään jollain tasolla kaikilla kouluasteilla. Yleisintä se kuitenkin on yläkouluissa. Alakouluissa nuorisotyön ja koulun yhteistyö on hankkeen aineiston mukaan yleistä tiedonvaihto-, menetelmä-, ja tilatasolla. Kunnallinen nuorisotyö tekee aineiston mukaan ammattioppilaitosten ja lukiokoulutuksen kanssa yhteistyötä lähinnä vain nivelvaiheeseen keskittyen sekä etsivän työn puitteissa. Nuorisolain (1285/2016) määritelmän mukaan alle 29-vuotias on kuitenkin vielä nuori, mikä mahdollistaisi nuorisotyön toimimisen näkyvämmiin myös toisella asteella. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 22.)

Siekinen (2012) esittää, että koulunuorisotyön ollessa turhan rajaava käsite, voitaisiin käyttää käsitettä ”yhteisöllinen pedagogiikka” puhuttaessa koulussa tehtävästä nuorisotyöstä. Näin ollen nuorisotyöntekijöiden sijaan hän puhuu samassa yhteydessä yhteisöpedagogeista työn tekijöinä koulussa. Yhteisöllisellä pedagogiikalla tarkoitetaan yksinkertaistaen sitä, että nuorille tarjotaan mahdollisuuksia toimia yhdessä ja näin myös nuorten välille muodostuu toimivia vuorovaikutussuhteita. Yhteisöissä eli ryhmissä nuoret oppivat toisten huomioon ottamista, oppivat toisiltaan, sekä kasvavat persoonina. Yhteisö myös tarvitsee toimivat rakenteet vuorovaikutukselle, kuten johtajuutta ja työnjakoa. (Raina & Haapaniemi 2007, 34; Kauhanen 2011, 20; Siekinen 2012, 25.)

Niin lukioissa kuin yläkoulussakin opettajien ja opiskelijoiden välinen kuilu kasvaa verrattuna alakoulun tiiviiseen luokanopettajamalliin. Opettajien voi olla vaikea järjestää aikaa kahdenkeskisiin keskusteluihin opiskelijoiden elämästä. Opiskelija voi kokea ahdistavaksi tilanteen, jos opettaja pyytää tunnin jälkeen jäämään luokkaan tai tulee käytävällä kaikkien nähden juttelemaan. (Hietala ym. 2010, 15.) Terveystarkastaja näkee opiskelijoita pakollisten terveystarkastusten yhteydessä, mutta resurssit ovat siinäkin tiukalla. Tämän kaltainen tilanne voisi olla juurikin se, missä tarvittaisiin nuorisotyöntekijää ja hänen työkalupakkiaan nuorten kohtaamiseen ja ajan järjestämiseen nuorille. Nuorisotyöntekijä on myös asemassaan ”arvioinnista” irrallinen, joten opiskelijan ei tarvitse pelätä, että kertoo jotain, mikä vaikuttaa matematiikan numeroon. Kuitenkin huolen herätessä nuorisotyöntekijä voi auttaa nuorta hakemaan apua ja tukea avun hakemisen prosessissa.

Nuorisotyöntekijän työnkuvaa koulussa voidaan myös selkeyttää ajattelemalla sitä erilaisina rooleina, joita voivat Kolehmainen ja Lahtinen (2014) mukaan olla esimerkiksi ovat kasvattaja, koordinaattori, innostaja, ohjaaja ja kehittäjä. Kasvattajan roolia voidaan perustella muun muassa ammatillisella koulutuksella ja työtä ohjaavalla lakitaustalla. Kasvattajan roolissa nuorisotyöntekijä voi toimia esimerkiksi rinnalla kulkijana ja puolueettomana aikuisena. (Kolehmainen 2012, 88 – 89; Kolehmainen & Lahtinen 2014, 56.)

Innostajan roolissa nuorisotyöntekijä ei innosta vain nuoria, vaan koko yhteisöä. Kehittämisorolissa sen sijaan tulee esille nuorisotyöntekijän tärkeä tehtävä, yhteisöllisyyden kehittäminen. Nuorisotyöntekijän voidaan ajatella olevan koulussa linkki sekä nuorisokulttuurien asiantuntija, joka tulkitsee nuorten ”maailmaa”, ajatuksia ja epävirallista koulua opettajille. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 56.)

Ohjaajan sekä koordinaattorin rooleihin kuuluu ymmärtäminen ja kuuntelijana toimiminen sekä elämänhallinnan tuki. Lukio voi välillä olla hyvinkin kuormittavaa ja monien eri elämän osa-alueiden yhdisteleminen voi olla nuorelle haastavaa, jolloin ohjausta tarvitaan. Koordinaattorin roolissa nuorisotyöntekijä tavallaan koordinoi nuoren eri kasvuympäristöjen välillä, koska hän tietää nuorten elämästä sekä vapaa-ajalla että kouluympäristössä. (Kolehmainen 2012, 84; Lahtinen 2013; Kolehmainen & Lahtinen 2014, 57-58.)

4 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

4.1 Työn menetelmälliset valinnat

Työni tilaaja eli opiskelijamäärältään isohko lukio asetti haasteensa menetelmien valintaan. Halusin saada mahdollisimman suurelta osalta Schildtin lukion opiskelijoista mielipiteen nuorisotyöstä ja meidän nuorisotyön harjoittelijoiden toiminnasta heidän lukiossaan sekä tietoa opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttavista asioista. Samalla kuitenkin minua kiinnosti myös lukiossa jo toimivien aikuisten näkökulma ja heidän pohdinnat nuorisotyöstä lukiossa. Näiden pohdintojen perusteella päädyin valitsemaan aineistonkeruumenetelmiksi haastattelun ja kyselyn, koska näillä menetelmillä olettaisin saavani parhaiten kerättyä sekä laajempaa tietoa kyselyiden muodossa että syvempää tietoa haastatteluilla. Näin ollen tutkimukseni on lähestymistavaltaan monimetodinen eli yhdistelmä laadullista ja määrällistä tutkimusta, jota sanotaan myös triangulaatioksi. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 90).

Triangulaatio eli monimetodinen lähestymistapa yhdistää erilaisia tutkimusmetodeja, -aineistoja, tai -teorioita. Opinnäytetyössä käyttämäni laadullisen ja määrällisen tutkimusmetodin eli haastattelun ja kyselyn yhdistelmää kutsutaan tarkemmin metoditriangulaatioksi. Monimetodisen lähestymistavan hyötyjä ja tavoitteita on muun muassa tutkimuksen kattavuuden ja luotettavuuden lisääminen. Ideaalitulanteessa triangulaatio onkin monen eri näkökulman hyödyntämistä saman ilmiön tarkastelussa. (Eskola & Suoranta 2000, 68-69; Viinamäki & Saari 2007, 175-176.)

Triangulaatiota käytettäessä tulee kuitenkin pohtia sen tarkoituksenmukaisuutta tutkimuksen kohdalla tarkkaan, koska monien eri metodien yhdistely voi olla raskasta ja hidasta. Tutkimuksen tekijän osaamisesta on kiinni, miten hän monimetodisen lähestymistavan käytöstä hyötyy ja osaako poimia eri menetelmillä tehdyistä aineistoista tutkimuksen kannalta hyödyllisiä asioita. (Eskola & Suoranta 2000, 70; Hirsjärvi & Hurme 2008, 33; Vilkkä 2015, 70-71.)

Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen suurimmat erot löytyvät siitä, että laadullinen tutkimus keskittyy merkitysten analysointiin useimmiten tekstimuotoisissa aineistoissa. Määrällinen tutkimus taas tavallisesti edellyttää, että aineistoa voidaan käsitellä numeerisessa muodossa ja tilastollisesti. (Sajama 1993, 61-65; Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 80.)

Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on etsiä ihmisten merkityksiä omassa toiminnassaan ja löytää mahdollisimman todenmukaisia kuvauksia siitä, miten ihminen kokee asioita. Laadullisessa tutkimuksessa haasteena on kokemuksiin ja käsityksiin liittyvät merkitykset sekä se, kumpia niistä halutaan tutkia. Käsitys jostakin asiasta voi kertoa yleisistä tavoista ajatella esimerkiksi yhteisössä, kun taas kokemus on aina yksilöllinen ja omakohtainen (Vilkkä 2015, 118.) Laadullisen tutkimuksen yhtenä lähtökohtana on subjektiivisuus, eli se, että tutkijan oma ymmärrys ja näkemys tutkittavasta asiasta vaikuttavat tutkimuksen tulkintaan ja johtopäätöksiin (Vilkkä 2015, 67).

Määrällisen tutkimuksen pääpiirteitä ovat ihmisen toiminnan selittäminen tilastollisesti ja teknisesti. Määrällisen tutkimuksen avulla voidaan myös selittää, miten esimerkiksi tutkittava asia on muuttunut tai miten jokin asia vaikuttaa toiseen. (Vilkkä 2015, 66.) Määrällisen tutkimuksen metodeja ovat muun muassa erityyppiset kyselyt, kuten kyselylomakkeella toteutettava kysely, internet- ja sähköpostikysely sekä kasvokkain tehty kysely. Muita metodeja ovat systemaattinen havainnointi sekä jo olemassa olevien tutkimusaineistojen käyttö. (Vilkkä 2015, 94–97.)

Haastattelu on tyypillinen laadullisen tutkimuksen menetelmä, koska siinä voidaan esimerkiksi taltioida suoraan ihmisen aitoja kokemuksia puheen muodossa, joita tutkija voi jälkeempään kuunnella ja analysoida rauhassa. Haastattelun keinoja ovat yksilöhaastattelu, joka on yleisin sekä ryhmä- ja parihaastattelu. (Vilkkä 2015, 122-123.)

Haastattelumuotoja ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Lomakehaastattelussa, josta käytetään myös nimeä strukturoitu haastattelu, tutkija päättää etukäteen kysymykset ja niiden muodon sekä esitysjärjestyk-

sen. Avoin haastattelu on näistä muodoista lähimpänä keskustelua ja sitä voidaan kutsua myös syvähaastatteluksi. Teemahaastattelussa sen sijaan on määritelty teemat eli aihepiirit, mutta ei kysymysten tarkkaa muotoa tai järjestystä. Teemahaastattelua käyttäessä tulee miettiä, kuinka paljon haastateltavat pääsevät vaikuttamaan teemojen painottumiseen. Esimerkiksi jos jokin suunniteltu teema ei olekaan niin läheinen haastateltavalle, voi hän itse nostaa jonkin toisen teeman näkyvämmiin esille. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 208-209; Vilka 2015, 123; Hyvärinen 2017, 22.)

Käyttämäni haastattelumuoto oli näistä haastattelumuodoista lähimpänä teemahaastattelua. Minulla oli apukysymyksiä, mutta olin jaotellut aiheet teemoittain enkä välttämättä kysynyt kaikkia kysymyksiä järjestyksessä, vaan juurikin teemojen mukaan. Haastattelurunko on liitteessä 2.

Kysely on perinteinen ja paljon käytetty määrällisen tutkimuksen menetelmä. Kyselyn käyttäminen menetelmänä on tehokas, koska sama kyselylomake voidaan lähettää joko internet-versiona tai paperiversiona usealle henkilölle. Kyselystä saatavan aineiston analysointiin on myös olemassa erilaisia tietokonepohjaisia käsittelytapoja. Kyselyn käyttämiseen liittyviä haasteita taas voi olla tutkittavien suhtautuminen vastaamiseen ja vastausten huolellisuus, kysymysten väärynmärtäminen sekä vastaajien kato. Kyselyt voidaan jakaa muotonsa perusteella erilaisiin tyyppeihin, kuten posti-, ja verkkokyselyyn sekä kontrolloituun kyselyyn, jonka kaksi muotoa ovat informoitu kysely ja henkilökohtaisesti tarkistettu kysely. (Heikkilä 2004, 18; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 195-197.)

Kyselyä valmisteltaessa tulee ottaa huomioon, että ensin on määritelty keskeiset käsitteet sekä teoria, johon tutkimus pohjautuu. Myös tutkittavan joukon ymmärrys keskeisistä käsitteistä tulee ottaa huomioon. Kyselyissä kysymysten järjestyksellä on merkitystä, koska vastaamista helpottaa, jos kyselyssä on jokin juoni ja johdonmukainen järjestys. Selvät ja helposti ymmärrettävät kysymykset sekä turhien kysymysten karsinta tekee myös vastaamisesta vaivattomampaa. (Vilka 2015, 101-108.)

4.2 Aineiston keruun suunnittelu ja toteutus

Toteutin kyselyt sekä ensimmäisen että toisen vuoden opiskelijoille pakollisten oppituntien aikana opettajien avustuksella toukokuussa. Kyselyiden järjestäminen kokonaisille vuositasoille ei kuitenkaan ollut yksinkertaista. Kyselyni suunniteltu päivämäärä muuttui useaan otteeseen, mutta opinto-ohjaajien avustuksella sain järjestettyä niin, että pystyin toteuttamaan kyselyt toukokuussa yhden päivän aikana kaikille. Laitoin kyselyiden tekemisestä viestin opettajille viikkoa aiemmin, mutta useat opettajista sanoivat kyselypäivän aamuna unohtaneensa koko asian. Vastaanotto oli kuitenkin suurilta osin hyvä ja opettajat olivat myönteisiä kyselyiden teettämiseen.

Suunnitelmani mukaan varsinaiseen kyselyyn osallistuvia luokkia oli alun perin 12. Näistä kuitenkin 3 jäi joko kokonaan, tai osittain pois. Yksi luokka jäi kokonaan pois, koska heidän tuntinsa oli siltä aamulta peruttu ja kahdessa luokassa kävin teettämässä kyselyn henkilökohtaisesti, koska heidän opettajansa oli pois ja paikalla oli vain muutamia oppilaita. Ohjeistin opettajia jo viestissä tuomaan täytetyt kyselylomakkeet opettajainhuoneeseen tuntien päätyttyä ja kerroin tämän heille myös viedessäni kyselylomakkeet aamulla heille luokkiin.

Tiedän nyt, että kyselytutkimuksen onnistumisen kannalta minun olisi pitänyt informoida opettajia jo aikaisemmin ja mahdollisesti myös useasti, opinnäyte-työni tekemisestä ja kyselyiden teettämisestä opettajien avulla ja ehkä myös pyytää heitä vastaamaan viestiini kertomalla sopiiko ehdottamani aika heille vai ei. Olen kuitenkin tyytyväinen ja kiitollinen opettajien panostuksesta ja ymmärryksestä tilanteeseeni tuona kyselyn toteuttamiseen tarkoitettuna päivänä.

Kyselylomakkeen valmisteluun käytin runsaasti aikaa, koska saadessani näin hyvän tilaisuuden teettää kysely aiheestani kaikille lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoille, halusin myös tehdä kyselylomakkeesta mahdollisimman hyvän. Kysely koostui viidestä kysymyksestä. Ensimmäinen selvitti tietoisuutta meidän nuorisotyön harjoittelijoiden läsnäolosta ja työn hyödyllisyyttä lukiossa.

Toinen kysymys oli avoin kaksiosainen kysymys, jonka taustalla oli idea siitä, että opiskelijat itse määrittelevät kouluhyvinvoinnin ja sen, mitä se heille merkitsee ja tämän jälkeen vastaavat vielä kysymykseen siitä, miten nuorisotyö vaikutti kouluhyvinvointiin. Hyvinvointi ja kouluhyvinvointi on sen verran yksilöllinen asia, että siitä oletin saavani avoimella kysymyksellä mielenkiintoisia vastauksia, kuten sainkin.

Kolmas kysymys oli valintakysymys, jossa vastaaja pystyi valitsemaan kaikki nuorisotyön harjoittelijoiden järjestämät toiminnot, joihin osallistui kevätlukukaudella 2017. Neljännessä kysymyksessä oli väittämiä, jotka käsittelivät hyvinvointiin ja nuorisotyöhön liittyviä aiheita. Viidennessä kysymyksessä oli varattu tilaa kehitysideoiden ja palautteen antamiselle nuorisotyöstä lukiossa.

Neljännän kysymyksen väitteisiin vastattiin rastittamalla omaa mielipidettä vastaava numero asteikolla 1-5. Asteikossa numero yksi tarkoitti *täysin samaa mieltä* ja viisi *täysin eri mieltä* ja loput näiden väliltä, kolmosen ollessa *en osaa sanoa*. Vastauspapereita läpi käydessäni huomasin, että osa ei välttämättä ollut lukenut vastausvaihtoehtoja tarkemmin, vaan olivat vastanneet ikään kuin päinvastoin. Oletin, että osassa vastauspapereissa oli näin käynyt, koska väitetettävien vastaukset olivat hyvin suurella ristiriidassa saman vastaajan muihin vastauksiin verrattuna. Tämä osoittaa, että kyselyä tehdessäni olisin voinut perehtyä paremmin erilaisiin asteikkoihin ja miten niitä käytetään kyselyissä. Myös ohjeistusta olisi voinut tarkentaa ja selventää, jotta kysely olisi väitetettävän kohdalta ollut helpompi ymmärtää.

Käytin kyselylomakkeen valmistelussa apuna Kolehmainen & Lahtisen (2014) kyselypohjaa muokaten lukionuorisotyön näkökulmaa palvelevaksi. Teoriapohja muodostui Konun (2002) hyvinvointimallista, Janhusen (2013) kouluhyvinvoinnin määrittelyistä sekä Salovaaran ja Honkosen (2011, 17–31) turvallisuuden määrittelyistä. Suurena apuna kysymysten muokkaamisessa ja näkökulmien antamisessa oli myös opettajani Marjo Kolehmainen, jolta sain myös idean kysymysten peilaamisesta hyvinvointimallin kautta.

Teetin harjoituskyselyn viikkoa ennen varsinaista kyselyä. Harjoituskyselyn ryhmä valikoitui sen perusteella, että halusin ottaa ”harjoitusryhmäksi” jonkun niistä ryhmistä, joille myös varsinainen kysely tehdään. Tällöin minun ei tarvitsisi teettää kyselyä kahdesti samalla ryhmällä, jos kyselylomake ei merkittävästi muuttuisi. Harjoituskyselyn teetin eräälle luokalle aamun ensimmäisellä tunnilla. Ohjeistin alleviivaamaan kyselylomakkeesta vaikeat sanamuodot ja kysymykset, joita ei ymmärrä sekä kehotin kysymään, jos jotain kysyttävää tai kommentoitavaa tulee. Kommentteja tai merkittäviä korjauksia ei tullut, joten pystyin käyttämään harjoituskyselyn tuloksia osana varsinaista kyselyä.

Haastatteluihin kysyin luvan kolmelta nuorelta, jotka olivat olleet toiminnassamme aktiivisesti mukana ja haastattelutilanteen sopiminen heidän kanssaan tuntui luontevalta. Lisäksi sain vielä yhden haastateltavan mukaan juuri ennen haastattelutilanteen alkua.

Haastattelin siis yhteensä neljää ensimmäisen vuoden opiskelijaa, jotka olivat iältään 16–17-vuotiaita. Haastattelut kestivät 40 ja 30 minuuttia, nauhoitin ne kokonaan ja ne toteutettiin pareittain, eli kummassakin haastattelussa oli kerrallaan kaksi haastateltavaa. Haastattelut toteutin saman päivän aikana peräkkäin kahden tunnin sisällä, ja opiskelijoille oli tarjolla keksejä ja karkkia, joita sai syödä jutustelun lomassa. Haastattelutilanne oli omasta näkökulmastani rento, haastateltavat kertoivat avoimesti omia kokemuksiaan aiheista ja vastasivat kysymyksiin mielellään. Sain aiheestani hyvin tietoa ja tunsin, että haastattelut olivat onnistuneita ja mahdollisesti myös haastateltaville hyvä tilaisuus jäsentää ajatuksiaan kouluhyvinvoinnista ja lukiossa opiskeluun liittyvistä asioista. Kuten eräs haastateltavista haastattelun lopuksi sanoikin: ”Olipas terapeutista.”

Vaikkakin haastattelut sujuivat jouhevasti tuttujen nuorten kanssa, mietin, kuinka paljon se vaikutti haastattelun tuloksiin, että haastatteluun valikoitui vain toiminnassamme näkyvimmin mukana olleita nuoria. Osasivatko he olla rehellisiä vastaustensa suhteen, vai olivatko he kenties liian puolueellisia esimerkiksi lukionuorisotyön tarpeellisuuden näkökulmasta?

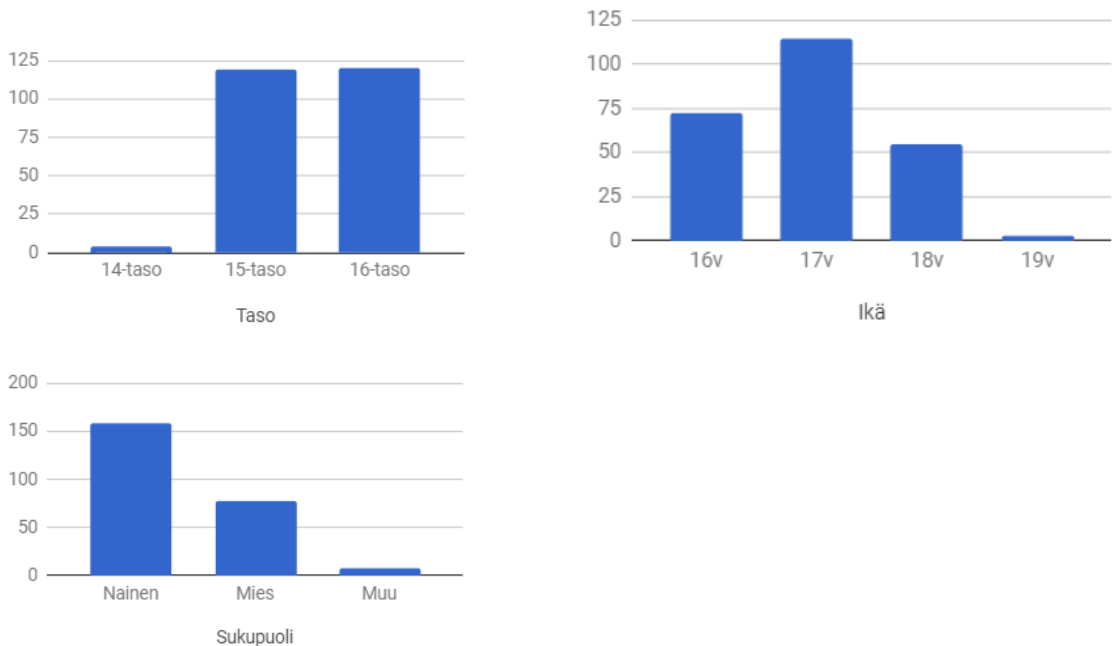
Kyselyt ja haastattelut toteutin peräkkäisinä päivinä, joten en ehtinyt käydä kyselyn aineistoa kunnolla läpi ennen haastatteluita enkä näin ollen pystynyt myöskään hyödyntämään kyselyistä saamaani pohjaa haastatteluissa. Jos kyselyiden ja haastatteluiden välillä olisi ollut enemmän aikaa, olisin voinut tehdä kyselyn pohjalta tarkempia kysymyksiä haastatteluun.

Laajan kyselyn sekä haastatteluiden toteutuksen jälkeen minulla oli iso pino aineistoa, enkä oikein tiennyt, mistä olisin aloittanut. Litteroin haastattelut lähes tulkoon sanasta sanaan ja tein samalla muistiinpanoja. Kyselyt tilastoin Excel- taulukko-ohjelmalla suoraan tietokoneelle. Onneksi pohjatyö eli teoriaosuus oli jo hyvällä mallilla, joten sen päälle oli hyvä alkaa rakentaa havaintoja aineistosta.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Kysely opiskelijoille

Teetin kyselyn kouluhyvinvoinnista ja nuorisotyöstä lukiossa Schildtin lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoille toukokuussa 2017. Teetin ensin yhdellä luokalla harjoituskyselyn ja viikon päästä siitä varsinaisen kyselyn, johon osallistui yhteensä 11 luokkaa. Vastauspapereita sain yhteensä 247 mukaan laskettuna sekä harjoituskyselyyn osallistuneen luokan että varsinaiseen kyselyyn osallistuneet. Muutamalla diagrammilla kuvaan kyselyn kohderyhmää koskevia perustietoja, koska niistä saa parhaiten kuvan siitä, millainen vastaajajoukkoni on. Kyselyni suurin vastaajajoukko on ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat, iältään 16–18 vuoden välillä. Kyselyni tulokset jaottelin kouluhyvinvointia koskeviin, sekä nuorisotyötä Schildtin lukiolla koskeviin teemoihin. Lopuksi käyn vielä läpi opiskelijoiden antamaa palautetta meidän nuorisotyön harjoittelijoiden toiminnasta sekä kehitysideoita lukionuorisotyölle.

Kuva 1. Kyselyn vastaajajoukko.

5.1.1 Kouluhyvinvointi opiskelijoiden omin sanoin

Kyselyssä pyydettiin opiskelijoita määrittelemään omin sanoin kouluhyvinvointi. Avoimeen kysymykseen tuli paljon vastauksia, joista sai kattavan aineiston sekä lukioikäisten käsityksistä kouluhyvinvoinnista että kuvaa siitä hengestä ja arvoista, joita Schildtin lukiolla on. Vastauksissa korostui turvallisen ja kannustavan ilmapiirin vaikutus kouluhyvinvointiin, mutta myös fyysiset olosuhteet ja ihmissuhteet sekä oma henkinen hyvinvointi olivat tärkeässä osassa. Vastauksia tähän kohtaan tuli 236 opiskelijalta, joten kokonaisvastaajamäärästä (247) vain 11 jätti vastaamatta kysymykseen. Vastauksista oli havaittavissa selkeitä isompia teemoja, joihin liittyviä mainintoja vastauksissa oli eniten. Olen jaotellut ne seuraavasti:

- Ilmapiiri, yhteishenki ja tunnelma koulussa
- Fyysinen hyvinvointi koulussa
- Sosiaaliset suhteet koulussa
- Turvallisuus koulussa

Ilmapiiriin, yhteishenkeen ja tunnelmaan liittyviä sekä ”hyvä olla koulussa”-tyylisiä vastauksia ja mainintoja tuli huomattavasti eniten kaikista vastauksista. Tähän teemaan laskettiin myös syrjimättömyyteen ja kiusaamattomuuteen liittyvät maininnat sekä maininnat siitä, että kukaan ei jäisi yksin koulussa.

Mutta mistä se ”hyvä fiilis” kouluun tulee? Suurin osa mainitsi ”hyvän ilmapiirin” kouluhyvinvoinnin määritelmäksi, mutta vain muutama avasi ajatuksiaan tarkemmin. Tämän teeman vastaukset voisi myös tulkita tukevan toisiaan; ilmapiiri on hyvä, koska ketään ei syrjitä tai kiusata, eikä kukaan jää yksin. Muutama suora lainaus vastauksista kiteyttää melko hyvin opiskelijoiden ajatuksia aiheesta:

”Turvallinen ja hyvä koulu yhteisö, sille et on kiva tulla kouluun joka päivä ettei tarvi miettiä joutuuko olemaan yksin tai nolaako joku mut tunnilla.”

“Hyvä, rohkaiseva, kannustava, avoin ja hyväksyvä ilmapiiri”

Samaan teemaan liittyen huomionarvoista oli myös se, että useissa vastauksissa toistui sen merkitys, että saa olla oma itsensä ja tuntee kuuluvansa joukkoon. Omasta kokemuksestani ja harjoittelun aikana Schildtin lukion opinto-ohjaajien kanssa käytyjen keskusteluiden pohjalta näkemykseni on se, että lukiossa viimeistään löydetään niitä “samanhenkisiä” kavereita. Samanhenkisten kavereiden löytäminen myös liittyy vastauksissa korostuneeseen hyvän ilmapiirin merkitykseen; ollaan samaa “porukkaa”, kaikki kuuluvat joukkoon, jolloin yhteishenki on hyvä.

“Ketään ei kiusata, kaikki voivat olla koulussa iloisena ja omana itsenään.”

“Hyvä ilmapiiri, kannustava, ei tuomitseva. Jokaisella oikeus tehdä omaa juttuaan.”

Kyselyssä selvitin myös lukiolaisten ajatuksia erilaisista tutkimukseni teemoihin, kouluhyvinvointiin ja lukionuorisotyöhön, liittyvistä väitteistä. Yksi väitteistä oli *tunnen koulussa olevani osa ryhmää/koulu yhteisöä*. Noin 85 prosenttia vastaajista oli joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa. Tulokset kertovat siis ainakin suuren osan Schildtin lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoista tuntevan yhteenkuuluvuutta jollain tasolla.

Yksinäisyyden kokemista selvittäneeseen väitteeseen *olen usein koulussa yksin tahtomattani* enemmistö, myös noin 85 prosenttia, vastasi olevansa täysin tai jokseenkin eri mieltä. Tämä antaa lohdullisen kuvan siitä, että suurin osa ei koe yksinäisyyttä tahtomattaan, vaikkakin loput, noin 15 prosenttia vastasi olevansa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, tai ei osannut sanoa kantaansa.

Toisena isona teemana aineistosta nousee esille fyysiseen ympäristöön ja fyysiseen hyvinvointiin liittyvät asiat. Yleisesti viihtyisään tai kivaan ja rauhalliseen ympäristöön sekä koulun tiloihin ja niiden siisteyteen liittyviä mainintoja tuli eniten kaikista fyysiseen hyvinvointiin liittyvistä maininnoista. Toiseksi eniten mainintoja fyysisestä hyvinvoinnista tuli ruokaan ja sisäilmaan liittyen ja kolman-

neksi uneen liittyen. Schildtin lukiolla on niin sanottu hiljainen huone, jonne voi mennä tekemään rauhassa koulutehtäviä tai ottaa pienet päiväunet huoneen lattialle asetettujen isojen tyynyjen päällä. Tämän mahdollisuuden lepo hetken koulupäivän aikana oli myös yksi vastaaja maininnut. Muita mainintoja tuli terveydenhuollosta, ulkoilun mahdollisuudesta koulupäivän aikana ja melusta.

“Oppilaat tulevat toimeen keskenään, tunteilla ja välitunneilla ei ole liikaa melua ja koulutilat pysyvät siisteinä. Kouluhyvinvointi on siis sananmukaisesti hyvinvointia koulussa.”

“Tarpeeksi unta ja hyvä opiskeluympäristö.”

Yhtenä tärkeänä ryhmänä vastauksista nousee myös sosiaalisten suhteiden merkitys koulussa. Eniten mainintoja tuli koulukavereihin liittyen, mutta myös opettajien merkitys kouluhyvinvointiin tulee esille aineistosta. Muutama maininta oli myös meistä nuorisotyön harjoittelijoista hyvinvointiin vaikuttavina positiivisina tekijöinä.

Opettajien ja opiskelijoiden välisestä luottamuksesta ja yhteistyöstä Schildtin lukiossa kertoo myös väitteen *uskallan kertoa opettajalle, jos koulutyöt kuormittavat liikaa* -vastausten jakautuminen. Hieman yli puolet, 54,3 prosenttia vastaajista oli joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa. Kuitenkin 45,7 prosenttia oli täysin tai jokseenkin eri mieltä tai ei osannut sanoa. Tämä voi tietysti olla myös haastava kysymys siltä kannalta, että koulutöiden kuormittavuus riippuu monesta tekijästä eikä ole aina yksinkertaista tai asianmukaista mennä kertomaan asiasta suoraan opettajalle.

Viimeisimpänä kouluhyvinvointiin liittyvistä seikoista oli aineistosta selkeästi esiin nouseva, sekä myös väitetehtävässä yhtenä kohtana oleva turvallisuusteema. Monelle vastaajalle kouluhyvinvointi on omien sanojensa mukaan sitä, että tuntee olonsa turvalliseksi koulussa, opiskeluympäristö on turvallinen, voi olla turvallisin mielin, koulu yhteisö on turvallinen, tai että ei tarvitse pelätä mitään. Väitteen *tunnen oloni turvalliseksi koulussa* kanssa suurin osa oli vastaan-

nut olevansa täysin, tai jokseenkin samaa mieltä. Seuraavassa poiminnassa vastaaja on hienosti avannut teemaa:

“Kaikki lähtee turvallisuuden tunteesta. Jotta olo on turvallinen, oppilaiden, opettajien ja sisäilman yms. on oltava avoimia ja aitoja itsejään. Jos ilmapiiri on suotuista, kaveruus/ystävyyssuhteita muodostuu. Olen kokenut oloni turvalliseksi.”

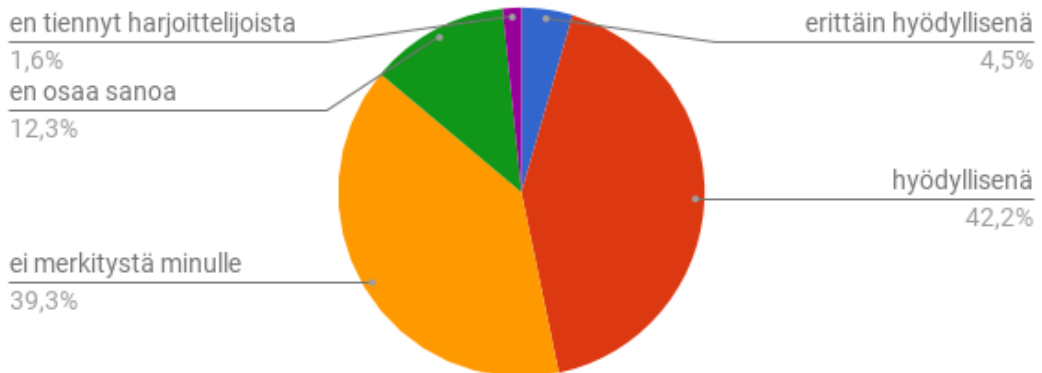
Muita näiden neljän suurimman teeman ulkopuolisia mainintoja kouluhyvinvoinnista ja sen määrittymisestä oli vastauksissa muun muassa opiskeluun ja siihen motivoitumiseen liittyen sekä stressittömyyteen, hyvään koulumenestykseen, koulussa järjestettäviin tapahtumiin ja koulupäivän aikana järjestettäviin virikkeisiin liittyen. Lukiolaisen elämää ja koko ajan lisääntyvää vastuunottoa omasta elämästä ja opiskelusta kuvaa mielestäni hyvin tämä erään vastaajan kouluhyvinvoinnin määritelmä:

“Hyvästä ilmapiiristä ja siitä, että saa vapaasti hengittää. Eli on ihmisiä, jotka auttaa, mutta saa toimia myös itsenäisesti.”

5.1.2 Nuorisotyön merkitys Schildtin lukiossa

Kyselyn ensimmäisenä kysymyksenä halusin selvittää, miten opiskelijat olivat kokeneet toimintamme Schildtin lukiolla keväällä 2017. Vastausvaihtoehdoiksi laitoin: *erittäin hyödyllisenä, hyödyllisenä, ei merkitystä minulle, en osaa sanoa ja en tiennyt harjoittelijoista*. Vastauksia sain 244, ja 3 jätti tämän kohdan tyhjäksi.

1. Miten olet kokenut nuorisotyön harjoittelijoiden toiminnan Schildtin lukiolla Viitaniemessä kevätlukukaudella 17?

Kuva 2. Nuorisotyön harjoittelijoiden toiminnan kokeminen.

Hieman alle puolet kokivat toimintamme erittäin hyödyllisenä tai hyödyllisenä, mutta toisaalta myös aika suuri osa opiskelijoista ei kokenut toiminnalla olleen merkitystä heille. Tämä kertoo mahdollisesti siitä, mitä oli aistittavissa jo harjoittelua tehdessämme, eli että toimintamme oli joko hyvinkin tärkeää tai ei niin sanotusti "uponnut" ollenkaan, koska *en osaa sanoa* vastauksia tuli tähän kysymykseen vähiten.

Kuitenkin vain neljä opiskelijaa vastasi, ettei tiennyt harjoittelijoista, eli vain 1,6 prosenttia vastaajista. Tämä on tärkeä huomio isossa lukiossa, jossa päivät ovat kiireisiä ja uusina ihmisinä koulun arjessa voi olla vaikea saada kontaktia kaikkiin. Tiedottamisella on myös suuri merkitys, kun tuo uusia toimintatapoja kouluun. Me saimme jo joulukuussa 2016 harjoittelua suunnitellussa opinto-ohjaajien kanssa idean esittelyvideosta, joka näytettäisiin kaikille opiskelijoille ryhmänohjaustuokiossa ja jossa kertoisimme, keitä olemme ja mitä teemme lukiolla. Kuvassimme videon joulun alla ja se näytettiin heti toisena harjoittelupäivänämme. Saimme heti videon näyttämisen jälkeen palautetta niin opettajilta kuin opiskelijoiltakin, että "ihan kuin tuntisimme teidät jo". Videolla oli siis suuri merkitys siinä, että ainakin osa tiesi meidät ja toimintamme tarkoituksen lukiolla jo heti ensimmäisistä päivistä lähtien.

Kyselyssä selvitin myös opiskelijoiden näkökulmaa siihen, vaikuttiko meidän nuorisotyön harjoittelijoiden läsnäolo ja/tai toiminta Schildtin lukiossa kouluhy-

vinvointiin ja jos vaikutti, miten. Vastausvaihtoehtoina oli *kyllä*, *en osaa sanoa* ja *ei*. *Kyllä* ja *ei*-vaihtoehdoissa oli myös jatkokysymyksenä miten ja miksi sekä avoin kohta näille perusteluille. Osa oli myös lisännyt *en osaa sanoa* vaihtoehtoon perustelun valinnallensa, vaikka sitä ei erikseen pyydetty.

Kyllä vastauksia tuli hieman yli puolet kaikista vastauksista, kun taas *en osaa sanoa* vastasi hieman alle puolet ja vain pieni osa vastasi kysymykseen *ei*.

Kuva 3. Nuorisotyön harjoittelijoiden läsnäolon ja toiminnan vaikutus kouluhyvinvointiin.

Kyllä vastausten perusteluissa ylivoimaisesti eniten mainintoja tuli maanantiaamun hajotuskahveista. Jatkoimme edellisten yhteisöpedagogiharjoittelijoiden Schildtin lukiolla aloittamaa toimintamuotoa, jossa tarjotaan maanantaina aamukahdeksalta, ensimmäisestä välitunnista alkaen kello kymmeneen asti kahvia ja teetä lukion aulassa. Vastauksissa korostuu se, että hajotuskahvit piristivät maanantiaamuja ja auttoivat jaksamaan viikon alussa.

“Maanantiaamun hajotuskahvit piristivät monia ja ovat tärkeitä opiskelijoille.”

“Kahvi auttoi selviämään maanantiaamuista.”

Perusteluissa hajotuskahveihin liittyvä mielenkiintoinen huomio on se, että osa mainitsi hajotuskahvit tärkeäksi juurikin sosiaalisen kontaktin ja juttelun mahdollisuuden takia. Kahvia hakiessa usein tuli vaihdettua muutama sana meidän

nuorisotyön harjoittelijoiden ja opiskelijoiden kesken, mutta hajotuskahvit myös keräsivät aulaan mukavasti opiskelijoita eri tasoilta ja luokilta. Monet jäivät kahvittelemaan aulan penkeille tai juttelemaan rakentamamme nuorisotilan pöytien ympärille. Hajotuskahveja aloittaessamme tammikuussa 2017 emme tietoisesti tavoitelleet sitä, että hajotuskahvit olisivat opiskelijoita yhteen keräävä sosiaalinen tapahtuma. Ajattelimme vain jatkaa mukavaa perinnettä maanantaikahveista lukiolla. On kuitenkin hieno huomata, että merkitystä on ollut myös yhteisöllisyyden kannalta.

“Hajotuskahvit tuo ihmiset porukkaan keskustelemaan ja olemaan.”

“Ainakin omaan hyvinvointiin. Monille tuli mieluisia sosiaalisia kontakteja kahvia hakiessa.”

Muita asioita, mitä toimintamme positiivisesta vaikutuksesta tuli aineistossa esille oli se, että tekemistä ja viihtyisyyttä tuli lisää sekä myös juttuseuraa ja vaihtelua arkeen. Useat mainitsivat muun muassa pelit ja kisat, joita järjestimme välitunneilla sekä positiivisen vaikutuksen ilmapiiriin. Mainintoja tuli myös hyvinvointikurssista, jolla olimme pitämässä muutaman tunnin sekä tutortoiminnasta ja ryhmäyttämistunneista, joita järjestimme. Jotkut mainitsivat, että itse ei kokenut toimintaa tärkeäksi henkilökohtaisella tasolla, mutta tiesi, että “muut” siitä hyötyivät. Tämä on mielestäni mielenkiintoinen ilmiö, joka toistui muutamissa vastauksissa. Toisaalta myös kysymyksenasettelu oli melko vapaa, joten se antoi myös vastaajalle vapauden pohtia asiaa joko omalta kannalta tai yleisellä tasolla.

Kieltävästi kysymykseen vastanneet perustelivat vastauksensa joko sillä, että harjoittelijoiden läsnäoloa ei huomannut, että he eivät ehtineet osallistua tai että ei vain “tullut osallistuttua”. Muutama myös antoi tarkempaa palautetta, miksi toiminta ei ollut mielekästä:

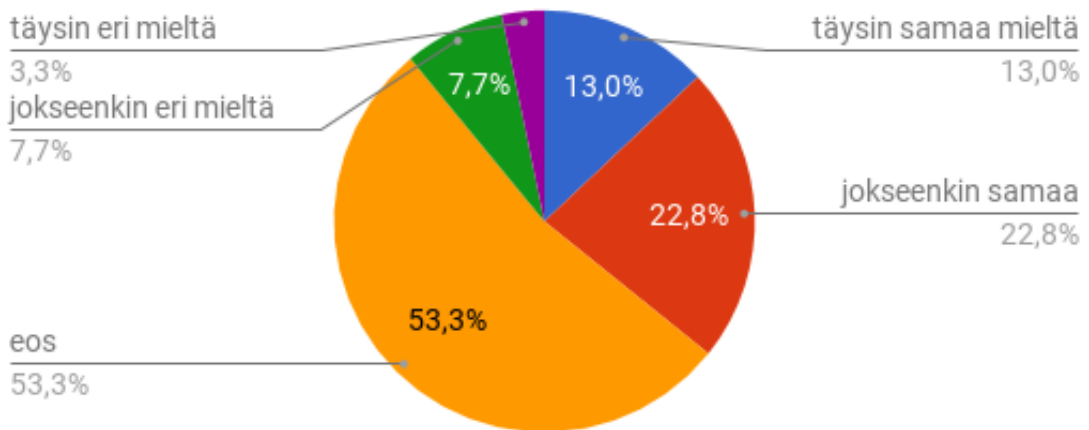
“Ei ne sillee tehny paljoo, tai lukiolaiset ei jaksa pelata mitää mölkkyä.”

“Ei minusta mitään hyötyä, sopii paremmin ala-asteelle.”

Opiskelijat, jotka vastasivat kysymykseen *en osaa sanoa*, perustelivat vastauksensa sillä, että he eivät joko nähneet toiminnan vaikutusta opiskelijoissa, eivät tieneet harjoittelijoista, tai mainitsivat, etteivät osaa sanoa muiden puolesta.

Kyselyn väitetehtävässä kysyin opiskelijoiden mielipidettä siitä, tulisiko Schildtin lukiossa olla kokopäiväinen nuorisotyöntekijä. Suurin joukko vastasi *en osaa sanoa*, ja toiseksi suurin joukko vastasi olevansa *täysin tai jokseenkin samaa mieltä*. Vain pieni osa vastasi olevansa *täysin tai jokseenkin eri mieltä*. Tulos kertoo ehkä parhaiten siitä, että lukionuorisotyö on vielä melko uusi ja tuntematon käsite, eikä opiskelijoilla ole vielä kunnollista mielipidettä asiasta. On kuitenkin hienoa huomata, että näinkin iso osa, noin 35 prosenttia opiskelijoista kannattaa ideaa nuorisotyöntekijästä koulussa ja on kokenut sen tarpeelliseksi.

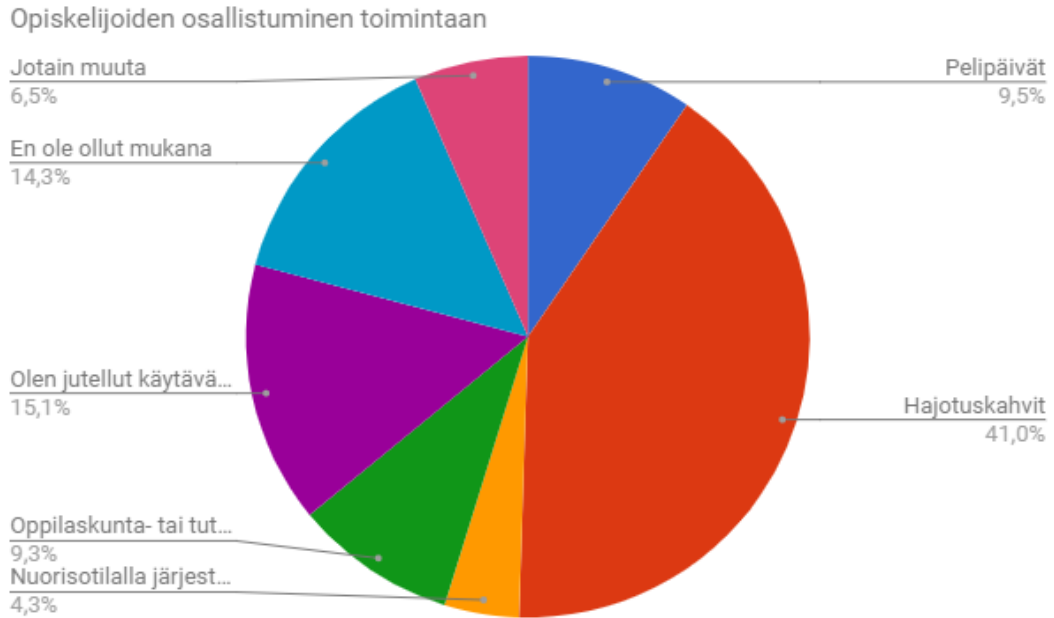
9. Lukiossamme tulisi olla kokopäiväinen nuorisotyöntekijä.

5.1.3 Nuorisotyön harjoittelijoiden järjestämä toiminta

Kyselyssä selvitin myös opiskelijoiden osallistumista meidän harjoittelijoiden järjestämään toimintaan Schildtin lukiossa keväällä 2017. Vaihtoehtoina oli pelipäivät, maanantaiaamun hajotuskahvit, nuorisotilalla järjestetty toiminta, opiskelijakunta- tai tutortoiminta ja käytävällä harjoittelijoiden kanssa juttelu. Lisäksi vaihtoehtoina oli ”*En ole ollut toiminnassa mukana. Jos et, miksi?*” sekä ”*Jotain muuta, mitä?*”. Näiden vastausvaihtoehtojen alla oli lisäksi mahdollisuus antaa

kommentteja toiminnasta vapaaseen kenttään. Yksi vastaaja pystyi valitsemaan useamman toiminnan, jolloin vastauksia kertyi yhteensä 372.

Kuva 4. Opiskelijoiden osallistuminen toimintaan.

Eniten osallistujia toiminnassa oli vastausten mukaan maanantaiaamun kahveilla, toiseksi eniten vastauksia tuli meidän harjoittelijoiden kanssa jutteluun käytävillä ja kolmanneksi isoin osa osallistui pelipäiviin, joita järjestimme turnaus tyyppisesti yhden päivän aikana välitunneilla ja hyppytunneilla. Pelipäivien kanssa lähes yhtä paljon osallistujia keräsi ohjaamamme tutor -ja opiskelijakuntatoiminta. Tutor -ja opiskelijakuntatoimintaa ohjaa pääsääntöisesti niistä vastuussa olevat opettajat, mutta järjestimme harjoittelun aikana muutamia ylimääräisiä toimintoja näiden ryhmien kanssa tutustuaksemme heihin sekä heidän toimintaansa ja erään palautteen mukaan myös toimme “uutta intoa tutortoimintaan”.

Vähiten osallistujia kyselyn mukaan keräsi nuorisotilalla järjestetty muu toiminta, mistä olin kyselyssä maininnut esimerkkeinä neulomisen, kesätyö-infoseinän ja pääsiäisaskartelun. Myös hieman yli 14 prosenttia vastaajista ei ollut toiminnassa lainkaan mukana. Muita mainintoja tuli oppitunneista, joita olimme ohjaamassa, kuten hyvinvointikurssi, jolla pidimme muutaman täysimittaisen tuntiko-

konaisuuden, opinto-ohjaajan tunneilla ohjaamamme ”ryhmäytystunnit” sekä hyvä työ -projektista, jota ohjasimme. Hyvä työ -projekti on ensimmäisen vuoden opiskelijoiden projekti, jossa pienissä ryhmissä tai koko luokan kanssa tehdään jokin hyvä työ, kuten käydään vanhainkodissa tai päiväkodissa vierailulla, leivotaan opettajille tai käydään yhdessä lahjoittamassa vaatteita keräykseen. Hyvä työ -projekti järjestetään vuosittain ja sitä ohjaavat opettajat.

Sain myös useita perusteluja sille, miksi opiskelijat eivät olleet osallistuneet toimintaan. Yleisin perustelu oli, että ei ole kiinnostanut tai ei ole kokenut toimintaa tarpeelliseksi tai hyödylliseksi itselleen. Toiseksi yleisin perustelu oli kiire; muutama mainitsi, että olisin osallistunut, jos olisin ehtinyt. Loput perusteluista liittyivät joko siihen, että oli muuta tekemistä, kuten kavereiden kanssa oleminen tai siihen, että vastaaja ei tiennyt toiminnasta tai ei ollut saanut tarpeeksi informaatiota. Kavereiden kanssa oleminen on mielenkiintoinen perustelu siinä mielessä, että monet tulivat juurikin esimerkiksi pelaamaan kaverinsa kanssa peliturnauksiimme tai viettivät kavereiden kanssa aikaa aamukahveilla. Toisaalta taas hyvin ymmärrettävää on se, että kavereiden kanssa halutaan vaihtaa kuulumisia ja viettää rauhassa aikaa välitunneilla, koska oppitunneilla kavereiden kanssa juttelu ei usein ole järkevää opiskelun kannalta.

Toimintaa koskevan kysymyksen yhteydessä olleeseen vapaaseen kenttään tuli myös paljon kommentteja toiminnasta. Suurin osa niistä oli kannustavaa palautetta siitä, että toiminta on ollut hyvin toteutettua, virkistävä lisä koulupäiviin sekä me harjoittelijat olemme olleet positiivisia ja helposti lähestyttäviä ja työmme tärkeää. Toiseksi suurin osa kommentteista liittyi maanantaiaamun hajatuntikahveihin.

Väitetehtävässä oli myös toimintaan liittyvä kohta: *Välitunnilla tai hyppytunnilla järjestetty pelailu/kisailu virkistää*. Suurin osa, noin 44 prosenttia vastasi *en osaa sanoa*, mutta toinen lähes yhtä suuri osa, 41 prosenttia vastasi *olevansa täysin samaa* tai *jokseenkin samaa mieltä*. Loput, alle 15 prosenttia opiskelijoista vastasi *olevansa täysin eri* tai *jokseenkin eri mieltä*. Näiden vastausten perusteella voisi päätellä, että ainakin osa uskoo välituntitoiminnan piristävän ja olevan siltä osin hyödyllistä. *En osaa sanoa*-joukon suuren määrän ymmärtää

siltä kannalta, että kysymyksen voi ajatella kattavan minkä tahansa peleihin ja kisoihin liittyvän välitunti - tai hyppytuntitoiminnan sen tarkempaa erittelemättä, minkä tyyppinen toiminta on kyseessä. Toimintaa kuitenkin oli hieman eri mielenkiinnon kohteiden mukaan, matalan kynnyksen korttipeleistä kokopäivän kestäviin turnauksiin.

5.1.4 Opiskelijoiden antama palaute ja kehitysideoita

Viimeisenä kysymyksenä kyselyssäni oli mahdollisuus antaa palautetta ja kehitysideoita meille nuorisotyön harjoittelijoille sekä lukiossa tehtävälle nuorisotyölle. Suurin osa näistäkin kommentteista keskittyi maanantaiaamun hajotuskahvien kehumiseen sekä jatkuvuuden toivomiseen. Lisäksi kaksi isoa teemaa olivat konkreettiset kehitysideoita sekä kannustavat kommentit.

Kehitysideoita tuli muun muassa toimintaan ja tiedotukseen liittyen. Toimintaan liittyen toivottiin muun muassa ulkona tapahtuvaa toimintaa välitunneille, lisää pelejä ja kisoja sekä teemapäiviä ja tapahtumia. Tiedotukseen liittyen taas vastauksissa tuli kommentteja esimerkiksi siitä, että usein ei välttämättä tiennyt, jos välitunnilla oli jotain toimintaa. Vastajat ehdottivat esimerkiksi kuulutuksia ja näkyvämpää informoimista sekä sen varmistamista, että opiskelijat tietävät toiminnasta.

Muutamissa kommentteissa toivottiin myös, että nuorisotyön harjoittelijat olisivat ottaneet enemmän ja rohkeammin kontaktia opiskelijoihin välitunnilla. On ylipäätään hyvä tietää, että opiskelijat myös itse toivovat kontaktin ottamista. Harjoittelussa ollessani nimittäin huomasin, että on välillä vaikea arvioida, milloin kontaktia tulisi ottaa ja milloin ei. Nuorisotyöntekijällä tuleekin olla siinä suhteessa niin sanotusti ”pelisilmää” ja tilannetajua lukiossa toimiessaan.

Kannustavia kommentteja tuli samoista teemoista, kuin mitä kyselyssä muutenkin tuli esille. Vastauksissa korostui muun muassa meidän nuorisotyön harjoittelijoiden positiivinen vaikutus ilmapiiriin, hyvät ideat nuorisotilan ja välituntitoiminnan suhteen sekä koulun arjen piristäminen. Monet olivat myös kommentoi-

neet vain, että ”*jatkakaa samaan malliin*” ja ”*hyvää työtä teette*”, mistä voi siis päätellä, että työstämme on ollut iloa useille. Seuraavissa suorissa lainauksissa avattiin lukionuorisotyön ideaa hienosti opiskelijoiden näkökulmasta:

”Lukiossa tai missä tahansa koulussa pitäisi olla kokopäiväinen nuorisotyöntekijä, koska se tuo paljon eloa ja liikettä koko kouluun. On mukavaa, kun käytävällä voi vain nykäistä hihasta ja jutella niitä näitä. On hyvä, että lukiolaiset saadaan irti kännyköistään erilaisten tapahtumien avulla, vaikka se olisikin vain välitunnin ajaksi.”

”Olisi hyvä, että olisi koulussa nuorisotyöntekijä, jolle voisi käydä juttelemassa asioista, joista ei välttämättä oikein osaa muille puhua.”

5.2 Haastattelut opiskelijoille

Aloitin molemmat haastattelut kysymällä opiskelijoilta: minkälainen ilmapiiri Schildtin lukiossa teidän mielestänne on? Kuten jo aiemmin mainitsin, Schildtin lukiolle tekemässäni kyselyssä nousi vahvasti esille ilmapiirin merkitys ja monet mainitsivat sen kouluhyvinvoinnin yhdeksi tekijäksi. Kyselyn pohjalta halusinkin haastatteluissa tätä aihetta syventää hieman. Haastateltavien vastaukset aiheeseen olivat hieman ristiriitaiset. Toisaalta ilmapiiri koettiin hyvänä ja rentona, sellaisena missä saa olla oma itsensä eikä ketään kiusata. Mutta toisaalta niin sanottuja ”kuppikuntia” eli opiskelijoista muodostuvia omia yksittäisiä ryhmiä tuntui olevan paljon, vaikkakin vähemmän kuin esimerkiksi haastateltavien yläasteaikoina.

Haastateltavien vastausten pohjalta mietin myös, että ilmapiirin kokeminen hyvänä tai huonona voi olla melko yksilöllinen kokemus. Sehän voi konkreettisesti ilmentyä tunteena, mikä yksilöllä on koulussa ollessaan; tuntuuko hänestä, että toiset katsovat ilkeästi vai onko hän tervetullut. Tästä kertoo mielestäni hyvin seuraava lainaus eräältä haastateltavalta keskustellessamme lukion ilmapiiristä:

“Ihmiset ottaa toiset ihmiset aika sillei avoimina vastaan mun mielestä, mut se on vaan niinku tavallaan mun kokemus.”

Ilmapiiiriin ja yhteenkuuluvuuden tunteeseen liittyen haastateltavat kertoivat myös siitä, että arkielämässä tuntuu, että lukiossa vallitsee tietty yhteisöllisyys ja ollaan ikään kuin “samaa porukkaa” ja esimerkiksi voi mennä juttelemaan välitunnilla kenen tahansa kanssa. Joissakin tilanteissa, kun keskustellaan asioista, joihin opiskelijoilla on hyvin eriäviä mielipiteitä, ei sen sijaan ollakaan enää niin yhtenäisiä. Haastateltavat kertoivat esimerkkinä koululla järjestetyn tilaisuuden, jossa keskustelu opiskelijoiden kesken johti hyvinkin ilkeisiin ja henkilökohtaisiin kommentteihin. Haastateltavat pohtivat myös, että abiturienteilla näyttää heidän mielestään olevan parempi yhteishenki kuin heillä ensimmäisen vuoden opiskelijoilla. Tähän eräs haastateltavista kuitenkin totesi viisaasti, että *“--mitä kauemmin me ollaan täällä nii sitä paremmin tunnetaan toisemme.”*

Kummassakin haastattelussa haastateltavat useaan otteeseen vertasivat lukiota yläkouluun, mikä on luonnollista, koska ensimmäisen vuoden opiskelijoilla viimeisimmät kokemukset koulumaailmasta ovat yläkoulusta. Kolmen haastateltavan kokemukset lukiosta ovat olleet huomattavasti parempia verrattuna yläkouluun ja yksi koki, ettei yläkoulun ja lukion välillä ole ollut suurta eroa tai muutosta parempaan tai huonompaan. Näiden kolmen haastateltavan mukaan esimerkiksi opiskelijoiden jaksamista otetaan paremmin lukiossa huomioon.

Kysyessäni mahdollisia syitä sille, miksi lukiossa “asiat ovat paremmin” kuin yläkoulussa, haastateltavat mainitsivat muun muassa sen, että ihmiset kasvavat henkisesti, osaavat samaistua toisiin enemmän ja kertovat avoimemmin asioistaan muille. Myös se, että yläkoulu on pakollinen ja toisen asteen opintoihin haudutaan itse vapaaehtoisesti, saattaa haastateltavien mukaan vaikuttaa osaltaan. Eräs haastateltava mainitsi, että työtaakka lisääntyy lukiossa ja opiskelijoita voi myös tulla lukioon ympäri maakuntaa tai kauempaakin, joten nämä asiat tuleekin opintojen järjestäjän huomioida.

Opettajista haastateltavat mainitsivat sen, että opettajat ovat lukiossa rennompia ja yhdestä opettajasta eräs haastateltava mainitsi, että hän on *“vähän niin*

kun yksi meistä”. Haastateltavat myös kertoivat, että se riippuu opettajasta, kuinka paljon opiskelijat haluavat kenellekin jakaa elämästään. Kaikilla haastateltavilla oli kuitenkin kokemus siitä, että he uskaltavat kertoa opettajille, jos koulutyöt tuntuvat raskailta, jokin asia on liian haastava tai ei vaikkapa uskalla puhua luokan edessä jännityksen takia. Haastateltavat myös kertoivat esimerkkejä tilanteista, joissa opettajat olivat ymmärtäneet ja antaneet anteeksi unohtuneet läksyt tai poissaolot. Eräs haastateltavista mainitsi toisaalta myös, ettei halua että jollekin opettajalle jäisi ”tietynlainen kuva” hänestä, jos hän kävisi kertomassa henkilökohtaisia asioita tai vaikeuksiaan opettajalle.

Kysyin haastateltavilta myös osallisuuteen liittyviä asioita, kuten onko heidän mielestään koulun asioihin helppo vaikuttaa, tuntuuko että opiskelijoita kuullaan lukion asioissa ja voiko opiskelijakuntaan tai tutor-toimintaan mennä kuka tahansa halutessaan mukaan. Lähes kaikkien haastateltavien vastauksissa toistui sama teema; opiskelijakunta- ja tutor-toimintaan voi mennä kuka tahansa ja asioihin pystyy vaikuttamaan, jos haluaa, mutta heillä itsellään ei ole ollut kiinnostusta tai toimintaan osallistuminen jännittää jostain syystä.

Yhtenä kysymyksenä esitin myös, että onko lukion tilat avoimia kaikille eli voiko esimerkiksi lukion aulassa sijaitseville sohville mennä kuka tahansa istumaan välituntisin. Eräs haastateltava kiteytti ajatuksensa seuraavasti:

“No siis periaatteessa joo on sillee, että voi mennä minne vaan, mutta aika usein sit just kakkoset tai jokkut on esim. sohvilla niin sit siihen ei voi mennä sillee ku ne on kaikki siinä nii..”

Haastateltavat myös vitsailivat edellisen lainauksen tapaan sillä, että vanhimmilla opiskelijoilla on ”oikeus” parhaisiin istumapaikkoihin koulussa ja parhaista paikoista taistellaan ikään kuin viidakon lakien mukaan, mutta totesivat kuitenkin lopuksi, että voivat mennä istumaan minne tahansa. Myös musiikkiluokasta ja kuvaamataidonluokasta mainittiin, että ne ovat kaikille avoimia ja musiikkiluokkaan voi vaikkapa jäädä koulun jälkeen soittelemaan, vaikka ei olisi musiikkilinjalla.

Kysyin myös haastateltavilta meidän nuorisotyön harjoittelijoiden toiminnasta lukiolla ja miten hyödyllisenä he kokivat toimintamme eri muodot. Parhaiten kaikkien haastateltavien mielestä toimi maanantiaamun hajotuskahvit, mikä oli tuli myös teettämässäni kyselyssä vahvasti esille. Hajotuskahveista haastateltavat mainitsivat myös, että ajankohta oli hyvä, koska maanantiaamut voivat olla joskus todella raskaita ja talvella kuuma juotava toi hyvää mieltä ja helpotti oloa. Hajotuskahvien suosion syyksi haastateltavat epäilivät sen helppoutta; saa käydä hakemassa kahvin, vaihtaa muutaman sanan ja lähteä. Eräs haastateltavista kommentoi toimintaan osallistumisen olevan hänelle vaikeaa, koska se on oman mukavuusalueen ulkopuolella. Toiminnalla hän tarkoitti pelejä ja kisoja, joita järjestimme aulan nuorisotilalla.

Nuorisotilasta haastateltavat sanoivat, että se ei välttämättä ole tarpeellinen, mutta "hyvä lisä" ja tekee viihtyisyyttä. Yksi haastateltava ei tiennyt, mitä tarkoitetaan, kun kysyin nuorisotilasta. Muutama haastateltava kertoi käyneensä nuorisotilalla neulomassa tai virkkaamassa ja muutama oli lainannut kirjoja nuorisotilalla olleesta kirjapisteestä. Nuorisotilan paikasta eräs haastateltava kommentoi seuraavaa:

"Siihe on jotenki helppo mennä ku se on siinä aulassa, että jos se olis jossain erillisessä luokassa esimerkiks tai joku tämmönen niin musta tuntuu, että mulle tulis vähän semmonen kynnyks mennä sinne."

Kysyin haastateltavilta vielä mielipidettä ja ehdotuksia siitä, mitä muuta nuorisotyöntekijän tulisi tehdä lukiossa. Eräs haastateltava sanoi meidän toimineen hyvin ja kehitysehdotuksena toivoi lisää teemapäiviä tai vastaavia sekä lisää ryhmähenkeä edistävää toimintaa. Toinen haastateltava kiteytti mielestäni hienosti sen roolin, mikä nuorisotyöntekijällä on lukiossa:

"Te ootte ehkä silleen helpommin lähestyttäviä ku opettajat tai te ootte semmonen linkki oppilaitte ja opettajien välillä. Mun mielestä se on ihan siistii tai sillee."

5.3 Sähköpostikysely opettajille

Tein myös lyhyen sähköpostikyselyn kahdelle Schildtin lukion opettajalle liittyen toimintaamme nuorisotyön harjoittelijoina lukiossa keväällä 2017. Opettajat valikoituivat sen perusteella, että he olivat eniten toiminnassamme mukana eli myös tiesivät eniten toiminnastamme. Uskoin myös, että heillä saattaisi olla saannottavaa lukionuorisotyöstä ja he olivat aiheesta jollain tasolla kiinnostuneita, koska he itse aktiivisesti tarjosivat meille tilaisuuksia harjoittelumme aikana, joissa meidän osaamistamme voisi hyödyntää. Laitoin heille sähköpostilla muutamana kysymyksen, johon kerroin toivovani heidän kommentoivan, joko kaikkiin tai osaan sekä mahdollisuuden myös kertoa jotain muuta, mitä aiheesta tulee mieleen. Tärkeimmät kysymykset olivat, että miten nuorisotyön harjoittelijoiden toiminta/läsnäolo näkyi omassa työssäsi ja missä tilanteissa teit yhteistyötä nuorisotyön harjoittelijoiden kanssa sekä huomasitko nuorisotyön harjoittelijoiden tekemän työn vaikutusta opiskelijoissa, ilmapiirissä, henkilökunnassa tai muussa.

Ensimmäinen opettajista vastasi, että hänelle nuorisotyön harjoittelijoiden toiminta näkyi eniten tutor-toiminnassa, jota oli mukana kehittämässä ja ohjaamassa. Hänen mukaansa nuorisotyön harjoittelijoiden toiminnalla on ollut positiivinen vaikutus opiskelijoihin, mikä on näkynyt intona osallistua välituntitoimintaan sekä yleisenä hyvänä ilmapiirinä. Hän myös mainitsee, että lukiossa kyllä tarvittaisiin aikuisia, jotka eivät ole opettajan roolissa ja toimintaan olisi myös hyvä saada jatkuvuutta. Tutor-koulutuksen loppuvaiheessa hän myös muistaa erään opiskelijan sanoneen nuorisotyöntekijöitä tarvitaan ja heidän toivotaan palaavan takaisin.

Kokemus nuorisotyön harjoittelijoista lukiossa on siis ollut positiivinen ainakin tämän opettajan näkökulmasta, mutta hän mainitsi lisäksi, että talouden puolesta on vaikea sanoa, miten tämänkaltaista toimintaa voisi jatkaa. Opettajan näkemys ei sinänsä eroa opiskelijoiden kokemuksista ja mielipiteistä lukionuorisotyötä kohtaan, mutta mielenkiintoinen ero opiskelijoiden kommentteihin on se, että opiskelijat eivät ole kyselyissä tai haastatteluissa ottaneet esille sitä, miten nuorisotyöntekijän toiminta olisi taloudellisesti mahdollista lukiossa. Luultavasti

tämä ero johtuu siitä, että opiskelijoiden harvoin tarvitsee miettiä lukion resursseja ja taloudellista tilannetta, mutta opettajilla voi ja ehkä myös pitääkin olla hyvinkin tarkka käsitys käytettävistä resursseista ja taloudesta. Näin ollen myös näkökulma on eri.

Toinen opettajista kertoi sähköpostissa, että meidän nuorisotyön harjoittelijoiden läsnäolo näkyi hänen mielestään ”kotoisampana” tunnelmana lukiossa ja mainitsi tähän yhtenä mahdollisena tekijänä nuorisotilan, jossa olimme tavoitettavissa. Hän koki saaneensa erityisesti apua ryhmänohjaajan tuokioihin, joihin me harjoittelijat toimme opettajan omien sanojen mukaan ”humaanimpaa” sisältöä, kun taas heidän pitämänsä tuokiot usein keskittyvät enemmän opintoihin ja jatko-opintoihin. Ryhmänohjaajan tuokiot ovat kerran viikossa pidettäviä tapaamisia, jossa ryhmänohjaaja tapaa omaa ryhmäänsä noin puoli tuntia, lähinnä juurikin keskustellen ja tiedottaen ajankohtaisista opintoihin liittyvistä asioista. Pidimme harjoittelumme aikana muutaman yhteisen ryhmänohjaajan tuokion yhteisesti koko ensimmäiselle vuositasolle, jossa kävimme mielenterveyteen ja siitä huolehtimiseen liittyviä asioita ikään kuin muistilista-tyyppisesti läpi opiskelijoiden kanssa.

Samainen opettaja kertoi myös, että hän koki meidän harjoittelijoiden läsnäolon antoisana. Hänen mielestään nuorisotyön harjoittelijoina olimme ikään kuin opiskelijoiden ja opettajien välissä, nuorina aikuisina nuorten joukossa. Hänen kokemuksensa mukaan opettajat saivat myös avustuksellamme tietoa opiskelijoiden hyvinvoinnista ja mielenkiinnonkohteista. Hän mainitsi myös, että opettajilla on usein niin kiire omien opetettavien aineiden kanssa, että aikaa pysähtyä opiskelijoiden kanssa jää liian vähän. Hieno ajatus, jonka jälkimmäinen haastattelemani opettaja sanoi lopuksi, oli että me nuorisotyön harjoittelijat autoimme opettajia kehittämään heidän toimintaansa nuoria ajatellen, samalla tukien opiskelijoita.

6 NUORISOTYÖ LUKIOSSA

Kouluhyvinvointiin ja nuorisotyöhön perustuvan teoriapohjan sekä keräämäni aineiston pohjalta olen muodostanut kokonaiskuvan lukionuorisotyöstä ja määritellyt ainekset laadukkaan ja hyvinvointia edistävän lukionuorisotyön tekemiseen. Olen jaotellut nuorisotyön lukiossa sen tavoitteiden, tehtävien ja roolin mukaan. Aloitan pohtimalla nuorisotyön tavoitteita lukiossa. Nuorisotyön roolia tarkastelen osana lukioyhteisöä sekä suhteessa opiskelijoihin ja opettajiin. Lopuksi kokoan ajatuksia nuorisotyön tehtävistä, jotka myös perustan sekä teoriapohjaan että aineistosta saatuihin näkökulmiin ja käytännön kokemuksiini harjoittelusta Schildtin lukiossa.

6.1 Tavoitteet

Työni alussa määrittelin kysymykset, joihin pyrin löytämään vastaukset ja yksi niistä oli *miten nuorisotyön keinoin voidaan edistää hyvinvointia lukiossa?* Teoriaosuudessa määrittelin kouluhyvinvoinnin ja aineiston kautta sain kouluhyvinvoinnin määrittelyyn myös lukiolaisten näkökulmaa. Näiden tietojen perusteella olen koonnut perusteluita nuorisotyön tarpeellisuudelle ja tavoitteille sekä koonnut myös muutamia muita perusteluita sekä tarkoituksia lukionuorisotyölle. Monet nuorisotyön tavoitteista ovat myös lukion tavoitteita, joita nuorisotyö voi olla yhdessä toteuttamassa.

Nuorisotyön yhtenä tärkeimpänä tavoitteena lukiossa on kouluhyvinvoinnin edistäminen. Nuorisotyöntekijä voi edistää hyvinvointia koulussa niin sosiaalisen, fyysisen kuin psyykkisenkin hyvinvoinnin ulottuvuuden kautta. Kouluhyvinvoinnin edistämisen tavoite on tärkeä, koska kuten aiemminkin olen maininnut, opetuksen lisäksi koulu on tärkeä hyvinvointiin vaikuttava instituutio ja paikka, jossa nuoret viettävät suuren osan ajastaan. (Salovaara & Honkonen 2013, 44–45.) Kyselyssä sain selville niitä tekijöitä, millä Schildtin lukion opiskelijat ovat kokeneet nuorisotyöntekijän vaikuttaneen kouluhyvinvointiin heidän lukiossaan. Näitä olivat muun muassa maanantaiaamun hajatuskahvit sekä niihin liittyvä

sosiaalinen aspekti sekä se, että nuorisotyön harjoittelijat toivat lisää tekemistä ja viihtyvyyttä lukiolle.

Niin sosiaaliseen kuin psyykkiseenkin kouluhyvinvointiin liittyvä ilmapiirin merkitys tuli esille niin kyselyissä kuin haastatteluissa. Ilmiönä ilmapiiri ja sen muodostuminen on mielenkiintoinen. Dunderfeltin (2016) teorian mukaan hyvän ilmapiirin voi luoda tietoisesti, toimimalla rakentavasti viidellä eri vuorovaikutuksen tasoilla, joista yksi on esimerkiksi puheviestinnän tasolla tapahtuva avoin keskustelu. Näistä tasoista tärkeimmäksi hän kuitenkin esittää voimien viestinnän tasolla syntyvää yhteenkuuluvuuden tunnetta, jota hän kuvaa vaikeasti selitettäväksi, sanattomaksi yhteydeksi ihmisten välillä. (Dunderfelt 2016, 16 & 140.)

Myöskään kyselyyni vastanneet ja ilmapiiriä yhtenä tärkeimpänä kouluhyvinvoinnin tekijänä pitäneet opiskelijat eivät valottaneet ilmapiirin käsitettä sen enempää. Mahdollisesti tärkein tekijä myös Schildtin lukiossa on tämä mystinen yhteenkuuluvuuden tunne, joka muodostuu ikään kuin itsestään yhteisön kesken. Aiempaa tutkimusta Schildtin lukion ilmapiiristä ei ole, mutta osaltaan ilmapiiriin on voinut vaikuttaa myös meidän nuorisotyön harjoittelijoiden läsnäolo ja tekemä työ koululla.

Selvittäessäni kyselyssä meidän nuorisotyön harjoittelijoiden vaikutusta kouluhyvinvointiin, mainitsivatkin useat perusteluksi nuorisotyön harjoittelijoiden positiivisen vaikutuksen ilmapiiriin. Haastatteluissa opiskelijat mainitsivat muun muassa, että aulaan rakentamamme nuorisotila toi viihtyisyyttä, mikä varmasti osaltaan vaikutti yleiseen ilmapiiriin. Opettajien kommentit myös tukevat näitä ajatuksia. Molemmat sähköpostikyselyyni vastanneet opettajat mainitsivat ilmapiiriin liittyen, että läsnäolomme koulussa näkyi yleisenä hyvänä ilmapiirinä sekä ”kotoisampana” tunnelmana.

Kaikessa keräämässäni aineistossa ylivoimaisesti tärkeimmäksi nuorisotyön keinoksi, ja hyvinvointia lisääväksi tekijäksi lukiossa mainittiin maanantaiaamun hajotuskahvit. Opiskelijoille oli keräämäni aineiston perusteella hajotuskahveissa kahvin lisäksi tärkeää myös sosiaalinen ulottuvuus ja mahdollisuus jutella

sekä toistensa että myös meidän nuorisotyön harjoittelijoiden kanssa. Hajotuskahveissa näkyy parhaiten epävirallisen koulun merkitys lukion opiskelijoille; järjestetään jotain opetuksen ulkopuolista toimintaa vastapainona viralliselle koulun tehtävälle eli opiskelulle. (Hirvonen 2009, 54; Sinisalo-Juha 2011, 30; Kiilakoski 2012, 10-11; Kolehmainen & Lahtinen 2014, 49.)

Myös turvallisuuden edistäminen on osa nuorisotyön tavoitteita lukiossa. Lukiolaki (21.8.1998/629) velvoittaa oppilaitosta suojelemaan opiskelijoita kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta ja tähän samaan tavoitteeseen myös nuorisotyöntekijä voi yhtyä toimiessaan lukiossa. Kouluturvallisuutta edistetään parhaiten tukemalla yhteisöä ottamaan itse vastuuta ongelmien ennaltaehkäisyssä ja osittain myös valvomalla koulu yhteisöä (Kiilakoski 2009; Syrjäläinen ym. 2015, 21). Nuorisotyöntekijän osaamista yhteisöistä ja nuorten kohtaamisesta kannattaa siis tässäkin asiassa käyttää hyödyksi. Myös kyselyn vastauksissa turvallisuus-teema nousi selkeästi esille kouluhyvinvoinnin määrittelyn yhteydessä. Kyselyn mukaan opiskelijoille kouluhyvinvointi näkyy turvallisenä opiskelu ympäristönä, turvallisenä koulu yhteisönä sekä siinä, että tuntee olonsa turvalliseksi koulussa. Turvallisuus-teeman huomioiminen sekä mahdollisesti myös keskusteleminen on siis hyvä pitää mielessä myös lukion arjessa.

Lukionuorisotyötä ja sen tavoitteita voidaan myös peilata Juha Niemisen (2008) nuorisotyön funktioihin. Ensimmäisenä niistä on sosialisatiofunktio, eli vallitsevien hyvien tapojen, arvojen ja roolien siirtäminen nuoremmalle sukupolvelle (Nieminen 2008, 23), joka toteutuu suurimmalta osin nuorisotyön tekemässä kasvatustyössä lukiossa. Nuorisotyöntekijät tekevät myös lukiolla työtä menetelmillä, jotka vahvistavat sosialisatiofunktion toteutumista. Tähän funktioon voidaan ajatella kuuluvan myös yhteisöllisyyden edistämisen ja siitä huolehtimisen, että ulkopuolelle jäävät opiskelijat saadaan osaksi koulu yhteisöä.

Personalisaatiofunktion kautta myös lukioympäristössä toteutettavassa nuorisotyössä on arvopohjana se, että nuorta ohjataan hänen omia vahvuuksiaan ajatellen ja ajatellaan opiskelijoita yksilöinä (Nieminen 2008, 24). Kiireisessä lukioympäristössä isojen oppilasmassojen kanssa työskennellessä tämä saattaa

helposti unohtua koulussa työskenteleviltä aikuisilta, minkä takia se on myös tärkeä nuorisotyön osaamisalue.

Nuorisotyötä tehdään koulussa pääasiassa ehkäisevällä työotteella. (Sarha 2005, 31.) Nuorisotyö ei kuitenkaan sulje silmiään ongelmilta, vaan pikemminkin on lisäapuna huomaamassa opiskelijoiden avun tarvetta ja ohjaamassa heitä oikeisiin palveluihin (Nieminen 2008, 25). Harjoittelussa ollessamme Schildtin lukion opinto-ohjaajat taisivatkin kutsua meitä usein ”pupunkorviksi”, koska näimme ja kuulimme asioita välitunneilla päivystäessämme, joita opettajat eivät välttämättä huomaa tai ehdi kuulla, ja joihin olisi hyvä kiinnittää huomiota. Juuri kouluympäristössä kompensatio onkin tärkeä nuorisotyön funktio, vaikka työn ei ole tarkoitus keskittyä ainoastaan siihen.

Viimeisimpänä nuorisotyön resursointi –ja allokoointifunktio edustaa parhaiten lukioympäristössä nuorisotyöntekijöiden asemaa nuorten ”puolustajina”. Nuorisotyön ammattilaisina nuorisotyöntekijät tietävät, mitkä nuorten tarpeet ovat ja miten heidät tulisi ottaa mukaan esimerkiksi koulun sisäisessä päätöksenteossa. (Nieminen 2008, 25-26.) Tähän tehtävään voisi ajatella myös kuuluvan nuorisotyöntekijän yhden potentiaalisen työtehtävän opiskelijakunnan ohjaajana, jota pohdin vielä myöhemmin työssäni.

6.2 Rooli

Nuorisotyön teoriaa koulukontekstissa läpi käydessäni mainitsin, että nuorisotyöntekijällä voi olla koulussa useitakin rooleja. Kolehmainen ja Lahtinen (2014) jaottelivat ne viiteen päärooliin; kasvattaja, innostaja, koordinaattori, ohjaaja ja kehittäjä. Myös aineistosta nousi esille joitakin rooleja sekä viittauksia rooleihin niin opiskelijoiden toimesta. Hieman tuota mainitsemaani listaa mukailleen esittelen teoriaan ja aineistoon pohjautuvat, lukiossa toimivan nuorisotyöntekijän roolit, joita ovat *kohtaaja*, *tulkki* ja *virikistäjä*.

Kuten teoriaosuudessa viittasin, opettajilla ei välttämättä aina riitä aikaa opiskelijoille lukiossa niin paljon, kuin olisi tarpeen (Hietala ym. 2010, 15). Myös

sähköpostikyselyssä toinen opettajista mainitsi, että opetettava aine vie usein kaiken ajan opettajilta, jolloin aikaa pysähtyä opiskelijoiden kanssa jää liian vähän. Siksi nuorisotyöntekijän yhtenä roolina lukiossa voisi olla yksinkertaisesti aikuinen, jolla on aikaa opiskelijoille ja heidän kohtaamisellensa eli yksinkertaisesti *kohtaaja*.

Kyselyssä opiskelijoista osa kyllä koki, että voivat kertoa opettajalle koulutöiden kuormittavuudesta, mutta toisaalta haastatteluissa aihetta syventäessäni opiskelijoiden kommentteista myös tulkitsin, ettei opettajille ”ihan kaikesta” voi mennä puhumaan. Opiskelijoiden ja opettajien välit ehkä halutaan pitää tietyllä tapaa ”ammatillisina”, koska opettajat ovat asemassaan myös arvioimassa opiskelijoiden työntetoa ja osaltaan vaikuttavat myös opiskelijoiden työn tuloksiin.

Nuorisotyöntekijä koettiin myös niin haastattelemieni opiskelijoiden kuin opettajienkin toimesta olevan ikään kuin opettajien ja opiskelijoiden välissä, nuorina aikuisina nuorten joukossa. Nuorisotyöntekijän vahvuus lukiossa onkin juuri olla nuorten *tulkki*, aikuinen, joka ymmärtää lukioikäisten maailmaa. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 56.)

Opettajien näkökulmasta toimimme nuorisotyöntekijän asemassa siis ikään kuin tulkkeina heidän ja opiskelijoiden välillä. Ei sillä, etteivätkö opettajat osaisi tulkita opiskelijoita, mutta syvempään kommunikointiin jäävä, kahdenkeskinen aika on ymmärrettävästi hyvin lyhyt. Toinen opettaja mainitsi myös, että nuorisotyöntekijän välityksellä opettajat saivat tietoa opiskelijoiden hyvinvoinnista ja mielenkiinnonkohteista. Tuosta kommentista voisi päätellä, että opiskelijat eivät välttämättä kerro opettajille noista edellä mainituista asioista, tai mahdollisesti opiskelijoiden omat ”roolit” opetustilanteessa ovat erilaiset, kuin mitä välituntisin, jolloin taas nuorisotyöntekijä on paikalla.

Kolmas nuorisotyöntekijän rooli lukiossa voisi olla innostaja ja *virkestäjä*, hieman Kolehmaisen ja Lahtisen (2014) listaa mukaillen. Kyselyissä tuli nimittäin vahvasti esille nuorisotyöntekijöiden merkitys lukiolla virkistävän ja aktivoivan toiminnan toteuttajana. Kuten kyselyn tuloksia esitellessäni kerroin, monet vastaajat mainitsivat maanantaiaamun hajotuskahvit sekä järjestämämme välituntitoi-

minnan eli pelit ja kisat perusteluiksi sille, että nuorisotyöntekijöiden toiminta vaikutti myönteisesti kouluhyvinvointiin. Kahvin virkistävä vaikutus on tietysti jo ihan fyysisestikin todistettavissa, mutta juttelun ja kuulumisten kyselyn vaikutusta hyvinvointiin ei mielestäni pidä myöskään vähätellä.

Tutkimukseni kautta sain myös uusia näkökulmia lukioikäisen elämäntilanteeseen ja ajatuksiin. Nuorten kanssa työskentelevälle on mielestäni tärkeää tietää jonkin verran sen ikäryhmän ”maailmasta”, kenen kanssa tekee töitä. Kaikkea ei mielestäni tarvitse ymmärtää, mutta pitää olla selvillä siitä, millä tavalla tietyn ikäryhmän edustaja haluaa, että häntä tuetaan ja puhutellaan. Tutkimuksen ja opinnäytetyöni teon kautta opin myös katsomaan lukioikäisiä yhä enemmän ammattilaisen näkökulmasta. Oman näkökulmani mukaan lukioikäiset kaipaavat sitä, että aikuiset tunnistavat heissä sen ”itsenäistymisen asenteen”. Sen, että he osaavat jo todella hyvin hoitaa omia asioitaan, huolehtia opintojen edistymisestä ja myös haluavat onnistua näissä asioissa. Kuitenkin lukioikäiset silti kaipaavat sitä, että joku auttaa ja tukee, silloin kun sitä tarvitsee ja että apu on käytettävissä.

Nuorisotyöntekijän rooliin liittyen keskustelimme myös harjoittelun loppupuolella ohjaajiemme eli opinto-ohjaajien kanssa siitä, minkälainen nuorisotyöntekijä ja nuorisotyön harjoittelija sopii lukioon parhaiten. Keskustelussa tuli esille ainakin vahva oma-aloitteisuus ja asenne siihen, että ”menee ja tekee”. Myös kyselyn palautteissa tuli kommentteja siitä, että nuorisotyöntekijän tulisi ottaa rohkeasti kontaktia opiskelijoihin. Eräänlainen rohkeus ja aktiivisuus ovat siis niitä ominaisuuksia, mitä nuorisotyöntekijältä vaaditaan lukiossa.

6.3 Tehtävät

Mitä sitten ovat ne konkreettiset keinot ja työtehtävät, mitä nuorisotyöntekijä voi tehdä lukiossa? Aineiston ja teorian pohjalta olen jaotellut lukionuorisotyön tehtävät neljään eri osioon, jotka ovat välituntitoiminta, yhteistyö opettajien ja muun henkilökunnan kanssa, opiskelijahuoltoon osallistuminen sekä opiskelijakunta- ja tutortoiminnan ohjaus. Nuorisotyöntekijällä voi olla myös muita tä-

män jaottelun ulkopuolisia tehtäviä, mutta tässä esittelemäni tehtävät ovat oma ehdotukseni nuorisotyöntekijän tehtäviksi lukiossa.

Välitunti- ja hyppytuntitoiminta on nuorisotyöntekijän näkyvin työtehtävä lukiossa. Kyselyssäni sain toiminnan eri muodoista ja niihin osallistuneiden määristä kattavasti tietoa. Toiminnastamme eniten osallistuttiin maanantaiaamun hajo- tuskahveille, toiseksi eniten opiskelijat vastasivat jutelleensa kanssamme käytävillä ja kolmanneksi eniten osallistujia keräsi pelipäivät yhdessä tutor- ja opiske- lijakuntatoiminnan kanssa.

Haastatteluissa tuli esille, että lukiossa järjestettävän toiminnan tulee olla mah- dollisimman matalan kynnyksen toimintaa ja tätä tukee myös kyselyn keräämät vastaukset. Nimittäin maanantaiaamun hajo- tuskahvit oli esimerkki siitä, että toiminta saa opiskelijoilta kannatusta, kun se ei vaadi heiltä paljoa. Haastatelta- vat arvioivatkin hajo- tuskahvien suosion syyn olevan sen helppous. Tämänkal- taista toimintaa nuorisotyöntekijän on myös suhteellisen helppo toteuttaa lukiol- la ja mahdollisesti ottaa vaikka opiskelijoita mukaan järjestämiseen.

Pohdin myös sitä, että onko nuorilla mahdollisesti sellainen käsitys, että nuori- sotyöntekijän kanssa käytävällä juttelu tai välitunnilla juttelemaan tuleminen vaatisi jonkin ”ongelman”. Että esimerkiksi vain yksinäisyyttä kokevat ”tarvitsisi- vat” nuorisotyöntekijän läsnäoloa. Ehkä näinkin voi olla, että nuorisotyöntekijän yksi tehtävä lukiossa on huolehtia niistä, jotka jäävät yksin ja mahdollisesti aut- taa heitä löytämään kavereita, joiden kanssa olla. Kuitenkaan kynnyksellä jutella nuorisotyöntekijän kanssa käytävällä ei saisi olla liian suuri, koska se ei enää palvelisi nuorisotyön arvopohjaa ja tarkoitusta vapaaehtoisuudesta ja kohtaami- sesta (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 49). Nuorisotyöntekijän tehtävä koulussa onkin toimia eräänlaisena matalan kynnyksen tukena niille, jotka sitä tarvitsevat, sekä aikuisena, jolle voi tulla puhumaan, vaikei olisi niin sanotusti ”mitään asi- aa”.

Toinen tärkeä nuorisotyön tehtävä lukiolla on yhteistyö opettajien ja muun hen- kilökunnan kanssa. Opettajien sähköpostikyselyn vastauksissa tuli ilmi, että toi- nen opettajista oli kokenut saavansa eniten apua ryhmänohjaajantuokioiden

suunnittelussa ja toteutuksessa. Nuorisotyöntekijän taitoja voisi käyttää hyödyksi myös ryhmähengen edistämässä läpi vuoden. Harjoittelussa ollessani nimitäin huomasi, että ryhmäytämisen ei tulisi keskittyä vain ensimmäisen vuoden alkusyksyyn, vaan sitä voisi olla hyvä jatkaa myös kevätlukukaudella ja myös toisena ja kolmantenakin vuonna. Uusia opiskelijoita tulee lisää ja lähtee pois, jolloin ryhmät muuttuvat ja ryhmähengen ylläpito voi olla vaikeaa, jolloin sen eteen tulee tehdä töitä.

Harjoittelun aikana olimme myös yhdessä opettajien kanssa koordinoimassa jo aiemmin mainitsemaani ensimmäisen vuoden opiskelijoiden hyvä työ -projektia, jossa läsnäolomme näkyi myös toimintaamme käsittelevässä kyselyn kohdassa opiskelijoiden mainintoina. Kiireisessä lukioarjessa meidän harjoittelijoiden tarpeellisuus näkyi konkreettisesti; saimme koordinoida projektia melko itsenäisesti ja käytimme projektiin myös harjoittelustamme huomattavan suuren osan ajasta. Projekti oli myös hyvä tapa tutustua nuoriin, koska järjestimme projektiin liittyviä tapaamisia pienryhmissä opiskelijoiden kanssa. Tämän tyyppinen toiminta on siis myös toimiva konsepti nuorisotyöntekijälle lukiossa: koko vuositason kattava projekti, jota toteutetaan pienemmissä ryhmissä, opettajien tuella.

Nuorisotyöntekijä yhtenä tärkeänä tehtävänä lukiossa on myös opiskelijahuoltoon osallistuminen. Harjoittelumme aikana osallistuimme muutamaankin opiskelijahuoltoryhmän kokoukseen, jossa käsiteltiin lukiota ja opiskelijoita koskevia asioita. Nuorisotyöntekijän tulee olla myös opiskeluhuoltoon liittyvistä asioista niin sanotusti perillä, koska tavallaan hänen työkenttensä on myös lähellä opiskeluhuollon työkenttää.

Lisäksi nuorisotyöntekijän yhtenä tärkeänä tehtävänä lukiossa voisi olla tutoreiden, opiskelijakunnan sekä kansainvälisyystoiminnan koordinointi ja ohjaus. Tutortoiminnassa nuorisotyöntekijä voisi käyttää hyödyksi osaamistaan ryhmähengen edistämässä vuoden alussa sekä uusien tutoreiden koulutuksessa. Harjoittelussa teimme jonkin verran töitä tutortoiminnan kanssa ja harjoittelussa kanssani ollut opiskelijatoverini lähtikin tekemään opinnäytetyötään tutorkoulutuksen kehittämistä. Tutortoiminta on oleellinen tekijä yhteisöllisyyden ja ryhmähengen rakentumisessa ja siihen tulisikin lukiossa panostaa. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 68–69).

Opiskelijakunnan toiminnan ohjaamisen kautta nuorisotyöntekijä voisi käyttää hyödyksi nuorisotyön arvoja ja ajatuksia osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Harjoittelussamme emme ehtineet kovin paljoa toimia opiskelijakunnan kanssa, mutta yhteistyökuvioita kyllä suunniteltiin ja yhteistyö olisi varmasti ollut antoisaa, jos vain aika olisi riittänyt.

Schildtin lukiossa myös toteutetaan kansainvälisyystoimintaa (Jyväskylän lukio-koulutus 2017a), jossa nuorisotyöntekijä voisi olla ohjaajana ja käyttää monikulttuurisuuteen ja nuorten ohjaamiseen liittyviä taitojaan hyödyksi. Vaihto-opiskelijoiden ohjaaminen ja ryhmäyttäminen osaksi lukioyhteisöä vaatii panostusta ja nuorisotyöntekijä olisi tähän tehtävään varmasti oikea henkilö, yhdessä opettajien ja opinto-ohjaajien kanssa.

7 LOPUKSI

7.1 Työn tilaajan arviointi

Pyysin palautetta opinnäytetyöstäni tilaajaltani ja työelämäohjaajaltani Satu Syyrakilta, joka toimii Schildtin lukion opinto-ohjaajana Viitaniemen toimipisteessä. Hän kertoo palautteessaan otteeni työhön olleen oma-aloitteinen, sitoutunut ja kehittävä, mikä näkyy myös hänen mukaansa opinnäytetyössäni hyvin. Työelämäohjaajani palautteessa tulee myös ilmi se tarve, mihin opinnäytetyötä suunnitellessani tartuin:

”Kuten Katariina tuo esille opinnäytetyössään, lukion arki on kiireistä ja toisaalta meillä ei ole juurikaan kokemusta nuorisotyöstä lukiossa. Tämän vuoksi annoimme harjoittelijoille tosi paljon vastuuta kehittää nuorisotyön kokonaisuutta ja kokeilla omia ideoitaan. Tytöt tekivätkin näin ja mielestäni onnistuivat luomaan jotakin ihan uutta arkikoulutyöhömme, mikä heijastuu Katariinan kyselyn vastauksissa. Oma-aloitteiset kontaktit opettajiin ja yhteistyö heidän kanssaan oli tervetullutta ja toimi hyvin.”

Satu myös tunnisti opinnäytetyössäni arjen kokemusten näkymisen, sekä meidän nuorisotyön harjoittelijoiden ja opinto-ohjaajien tiiviin yhteistyön harjoittelumme aikana:

”Minua ilahduttaa se, että Katariinan opinnäytetyön teoriaosuus heijastelee selvästi hänen kokemuksiaan pitkän harjoittelun ajalta. Tämähän on optimaalinen tilanne: käytäntö saa ajattelemaan tiettyjä nuorisotyöhön liittyviä ilmiöitä laajemmasta perspektiivistä. Kuulen työn teoriaosuudessa kaikuja Katariinan arki-kokemuksista Schildtin lukiossa ja käymistämme keskusteluista ns. opojen ja yhteisöpedagogien viikkopalavereissa. Mielestäni se heijastaa Katariinan vuorovaikutustaitoja eli kykyä kuunnella, vastaanottaa ohjausta ja tärkeimpänä reflektoida asioita ja omaa toimintaansa yhteisössä.”

Palautteen saadessani opinnäytetyöni loppumetreillä Satu kertoi myös iloisen uutisen siitä, että Schildtin lukiolla aloittavat uudet harjoittelijat heti syyskuussa. On hienoa, että työtä pystytään tätä kautta kehittämään lisää ja viemään työn tuloksia käytäntöön.

”Katariinan työssä esille tulevat asiat ovat tärkeitä Schildtin lukion kannalta, kun vastaanotamme tänä syksynäkin yhteisöpedagogiharjoittelijoita ja kehitämme yhteistyötä edelleen. Aion käydä uusien harjoittelijoiden kanssa läpi etenkin Katariinan esille tuomia ongelmallisia kohtia hänen omassa viime vuoden harjoittelussaan. Eli tämä opinnäytetyö vie konkreettisesti eteenpäin Schildtin lukiossa toteutettavaa nuorisotyötä.”

7.2 Työn luotettavuus ja yleistettävyys

Kuten aiemminkin olen maininnut, lukionuorisotyöstä ei löytynyt kovinkaan paljo aiempaa tutkimusaineistoa tai kirjallisuutta eli valitsemani aihe asetti heti ensimmäisen haasteen. Peilasin paljon lukionuorisotyötä yläkouluissa tehtyyn ja tutkittuun nuorisotyöhön, koska siitä löytyi enemmän tietoa. Haasteena on kuitenkin se, miten paljon vertaaminen lukiolaisia yläkoululaisiin on vaikuttanut pohdintaani ja olenko osannut ottaa näiden kahden ikäryhmien erilaisuuden tarpeeksi huomioon pohdinnoissani.

Myös menetelmien valinta asetti haasteen. Suunnitelmani oli alun perin tehdä osittain myös toiminnallinen opinnäytetyö, mutta toiminnallisuus jäi pois työn edetessä, koska sen mukana pitäminen ei olisi ollut tarkoituksenmukaista tai tilaajaa palvelevaa. Menetelmiksi valikoituivat loppujen lopuksi sekä kysely että haastattelu.

Kyselyni oli laaja ja antoi kattavan kuvan opiskelijoiden mielipiteistä lukionuorisotyötä kohtaan. Toteutin kyselyni kokonaan anonymisti, joten vastaajat ovat mahdollisesti uskaltaneet vastata kysymyksiin rehellisemmin kuin sellaisessa kyselyssä, jossa vastaajien henkilöllisyydet ovat tiedossa. Tämä on tietysti vain oletus.

Kyselystäni jäi kaksi luokkaa kokonaan pois, joten en saanut kaikkia vastaajia tavoitettua, mikä saattaa myös vaikuttaa osaltaan tuloksiin. Myöskään kaikki vastaajat eivät vastanneet kaikkiin kysymyksiin, mikä saattoi vaikuttaa tuloksiin. Saman vastaajan muut vastaukset olivat kuitenkin niin oleellisia, ettei niitä ollut tarkoituksenmukaista jättää kokonaan pois. Kyselyni vastaajamäärä oli myös sen verran iso, että aineistosta voi jo tehdä melko luotettavia johtopäätöksiä.

Nuorisotyöstä ja kouluhyvinvoinnista lukiossa kerätty aineisto koskee vain yhtä koulua, Schildtin lukiota. Näin ollen ei voida täysin suoraan siirtää Schildtin lukiolla hyväksi koettuja toimintamalleja toiseen lukioon. Schildtin lukio on kuitenkin hyvä esimerkki siitä, miten nuorisotyöstä on hyödytty lukion arjessa. Aineiston ja käytännön kokemusten perusteella vastaanotto nuorisotyölle kun on ollut hyvä, niin se antaa jo ainakin syyn kokeilla lukionuorisotyön hyödyllisyyttä myös muissa lukiossa.

7.3 Jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyöprosessini aikana ilmaantui monia mielenkiintoisia aiheita, joissa varmasti riittäisi tutkittavaa. Ensinnäkin toiminnallisuus, joka tästä työstä jäi työn edetessä ja hahmottuessa pois, on yksi potentiaalinen jatkotutkimusaihe. Lukionuorisotyön keinoja ja toimintatapoja voisi tuoda vielä konkreettisempaan muotoon, oppaaksi tai vaikkapa videomateriaaliksi.

Myös ilmapiirin merkitys oli aihe, joka jaksoi mietityttää minua työn eri vaiheissa. Ilmapiiriä voisi tutkia koko lukioyhteisön kannalta tai yksittäisen opiskelijan näkökulmasta. Toinen kiinnostava aihe on lukiolaisten sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen hyvinvointi, jota itsekin sivusin jonkin verran työssäni. Sosiaalinen hyvinvointi oli myös teema, jonka aluksi aioin ottaa työni pääasialliseksi näkökulmaksi, kuten olen aiemmin maininnut.

Myös nuorisotyöntekijän roolia ja tehtäviä lukiossa voisi vielä tutkia lisää ja syventää. Näistä mielenkiintoisia teemoja olisivat esimerkiksi nuorisotyöntekijä opiskelijakunnan ohjaajana tai nuorisotyön ja opinto-ohjauksen yhteistyö.

Monet näistä aiheista kiinnostavat minua edelleen ja välillä työtä tehdessäni tuntuikin, että sivut ja aika loppuvat kesken, kun mielenkiintoisia näkökulmia ja suuntia olisi ollut niin paljon.

LÄHTEET

Bowie, Vaughan 2002. Youth work in educational settings. University of Western Sydney. NSW.

Corney, Tim 2006. Youth work in schools. Should youth workers also be teachers? Youth Studies Australia. Volume 25 Number 3.

Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia: lapsen kasvusta yksilön henkiin kehtykseen. WSOYpro.

Dunderfelt, Tony 2016. Läsnaoleva kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4.painos. Tampere:Vastapaino

Haasjoki, Elina & Ollikainen, Teemu 2010. Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Turun kriisikeskus, Lounais-Suomen mielenterveysseura. Suomen mielenterveysseura. SMS-Tuotanto Oy.

Havighurst, Robert J. 1972. Developmental talks and education. David Mc Kay, New York.

Hietala, Tarja & Kaltiainen, Tiina & Metsärinne, Ulla & Vanhala, Erja 2010. Nuori ja mieli: koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. 19.painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy.

Hirvonen, Elna 2009. Nuorisotyö sosiaalisen asiantuntijuuden areenoilla. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 96.

Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. 9.uudistettu painos. Helsinki: Edita

Hoikkala, Tommi & Sell, Anna 2008. Nuorisotyötä on tehtävä: menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto.

Hyvärinen, Matti 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa: Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvaori, Johanna (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Janhunen, Kirsi-Maria 2013. Kouluhyvinvointi nuorten tulkitsemana. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 52. Itä-Suomen yliopisto Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Kuopio.

Jyväskylän lukiokoulutus 2016. Opiskeluhoitosuunnitelma. Viitattu 31.7.2017 <https://intra.jao.fi/loader.aspx?id=bc2a5cfc-461e-43d4-ae3e-840a32c499a9>

Jyväskylän lukiokoulutus 2017a. Schildtin lukio – opiskelija on koulun tärkein ihminen. Viitattu: 4.9.2017. <https://www.jao.fi/fi/Jyvaskylan-lukiokoulutus/Schildtin-lukio>

Jyväskylän lukiokoulutus 2017b. Opiskelu. Opiskeluhoitosuunnitelma. Viitattu: 8.9.2017. <https://www.jao.fi/fi/Jyvaskylan-lukiokoulutus/Opiskelu/Opiskelijahuolto>

Jyväskylän lukiokoulutus 2017c. Jyväskylän yhteinen lukio. Viitattu: 9.9.2017 <https://peda.net/jao/jyl>

Kiilakoski, Tomi 2012. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. Tilannekatsaus – marraskuu 2012. Opetushallitus.

Kiilakoski, Tomi & Nieminen, Juha 2007. Pedagogiikka – nuorisotyön pedagogiikat ja uudet haasteet. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki. Hakapaino Oy.

Kiilakoski, Tomi 2009. Viiltoja. Analyysi kouluväkivallasta Jokelassa. Verkkojulkaisuja 28. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/viiltoja.pdf>

Kolehmainen, Marjo & Lahtinen, Pauliina 2014. Nuorisotyötä koulussa. Yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Uusiutuva koulu ja nuorisotyö –hanke. Verkko Sarja B 33. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/05/Nuorisotyota-koulussa-web.pdf>

Kolehmainen, Marjo 2012. Kasvattajana ristiaallokossa. Ammatillinen identiteetti koulussa nuorisotyötä tekevien kokemana. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma.

Kolehmainen, Marjo 2017. Sähköpostitiedustelu nuorisotyön yleisyydestä luki-oissa 18.4.2017. Jyväskylä.

Koulun hyvinvointiprofiili 2017. Viitattu: 8.8.2017
<https://koulunhyvinvointiprofiili.fi/>

Konu, Anne 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, terveystieteen laitos. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67186/951-44-5445-6.pdf?sequence=1>

Kauhanen, Annika 2011. Yhteisöllisen pedagogiikan ABC.

Koulun osallisuuden ja yhteisöllisyyden kehittäminen nuorisotyön keinoin. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Lahtinen, Pauliina 2013. Nuorisotyöntekijä koulussa innostaa, kannustaa, tukee ja ymmärtää. Selvitys Konneveden kuntaan toteutetusta nuorisotyöntekijäkokeilusta koulun ja vapaa-ajan toimintaympäristöissä. Pilottikokeilun loppuraportti. Uusiutuva koulu ja nuorisotyö –hanke 2013. Humanistinen ammattikorkeakoulu

Lukiolaki (629/1998) Viitattu 31.7.2017

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629#L3P1>

Lundbom, Pia 2014. Ehkäisevä työ käsitteenä ja toimintana. Teoksessa Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.) Ehkäisevä työ pedagogisesti.

Nieminen, Juha 2007. Vastavoiman hahmo –nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki. Hakapaino Oy.

Nuorisolaki (1285/2016). Viitattu: 3.5.2017

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Opetushallitus 2015. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015. Viitattu: 31.7.2017

http://www.oph.fi/download/172124_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Purjo, Timo 2012. Nuoriso-ohjaajuudesta nuorisokasvattajuuteen. Teoksessa: Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. 2. painos. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 128.

Pölkki, Minna 2017. Uusi Pisa-tutkimus paljastaa: Suomalaisnuoret ovat hyvin tyytyväisiä elämäänsä – Aasian menestyjamaat jäivät taakse. Helsingin Sano-

mat. Julkaistu: 19.4.2017. Viitattu: 4.9.2017 <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005176295.html>

Rauas, Minna 2014. Pieniä tekoja, suuria asioita. Nuorisotyön eettinen näkökulma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Verkko Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 31.

Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Yläne, Sari & Paavilainen, Eija 2011. Tutkimuksen voimasanat. 1.painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Salmivalli, Christina 2008. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sajama, Seppo 1993. Arkipäivän filosofiaa. Kertomus ihmisestä tiedon hankkijana ja arvoratkaisujen tekijänä. Helsinki: Kirjayhtymä.

Salo, Pirkko 2012. Nuorisotyö – keskeinen toimija lasten ja nuorten hyvinvointityön kokonaisuudessa. Teoksessa Kyrönlampi, Taina (toim.) MoSpa – Nuorisotyön monialaisuutta kehittämässä.

Salovaara, Reija & Honkonen, Tiina 2013. Voi hyvin, opettaja! Jyväskylä: PS-kustannus.

Sarha, Marja Liisa 2005. Nuorisotyöntekijänä peruskoulussa. Teoksessa Sarha, Marja-Liisa (toim.) 2005. Nuorisotyötä koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaalit.

Siekinen, Emma Hentriikka 2012. Yhteisöllinen pedagogiikka koulussa. Teoksessa: Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset, Johanna Kuivakangas (toim.) Sarja C. Oppimateriaaleja C 30. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Sinisalo-Juha, Eeva 2011. Nuoren identiteetti nuorisotyössä. Identiteettiteorioiden näkökulmia informaaliin kasvatukseen. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta-

ja kulttuuritieteiden yksikkö. Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen pro gradu-tutkielma. Toukokuu 2011.

Smith, Mark 1988. Developing youth work. Open University Press. UK.

Suomen mielenterveysseura 2017. Mielenterveyden käsi. Viitattu: 22.8.2017
<https://www.mielenterveysseura.fi/fi/julisteet/mielenterveyden-k%C3%A4si>

Suomen Työterveyslääkäriyhdistys ry 2017. "Opiskeluterveys koostuu monen toimijan yhteistyössä" Kirjoittaja Kristina Kunttu. Viitattu 25.4.2017. (Suomen työterveyslääkäriyhdistys ry 2017.)

http://www.ebm-guidelines.com/dtk/shk/avaa?p_artikkeli=ttl00577

Sosiaali- ja terveysministeriö 2006. Opiskeluterveydenhuollon opas. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Viitattu: 22.8.2017

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/111322/Julk_2006_12_opiskeluterveydenhuolto_verkko.pdf?sequence=1

Syrjäläinen, Eija & Jukarainen, Pirjo & Kiilakoski, Tomi & Yrjänäinen, Sari 2015. Koettu turvallisuus lukiossa. Teoksessa Nuorisotutkimusseura ry. Nuorisotutkimus 3-4/2015. 33. vuosikerta.

THL – Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017a.

<https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/vaeston-toimintakyky/nuorten-toimintakyky>

THL – Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017b.

<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoito>

THL – Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Kouluterveyskysely. Tulokset. Viitattu: 8.8.2017

<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset>

Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkkö-Riihelä, Anneli 2011. Psykologia. Lukion kertauskirja. 1.-2.painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Viinamäki, Leena & Saari, Erkki & Ahola, Anja 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Tammi.

Raina, Liisa & Haapaniemi, Rauno 2007. Yhteisöllinen pedagogia. Ettei tarvitse tehdä yksin. Tallinna: Arator Oy.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake.

Hei Schildtin lukion opiskelija, teen yhteisöpedagogi AMK-tutkintoon opinnäytetyötä nuorisotyöstä lukiossa. Tutkin sitä, miten nuorisotyöllä voidaan tukea opiskelijoiden elämää ja edistää kouluhyvinvointia lukiossa. Kysely kerätään anonymisti ja siinä on kaksi puolta. Kiitokset avusta!

Terveisin: Katariina,

nuorisotyön harjoittelija Schildtin lukiossa Viitaniemen toimipisteessä tammi-huhtikuussa 2017

Taso: 14 [] 15 [] 16 [] Ikä: ____ Sukupuoli: nainen [] mies [] muu []

1. Miten olet kokenut nuorisotyön harjoittelijoiden (= yhteisöpedagogiharjoittelijoiden) toiminnan Schildtin lukiolla Viitaniemessä kevätlukukaudella 2017?

[] erittäin hyödyllisenä [] ei merkitystä minulle [] en tiennyt
[] hyödyllisenä [] en osaa sanoa [] harjoittelijoista

2. a) Kerro omin sanoin, mitä sinulle tarkoittaa kouluhyvinvointi? Mistä asioista se mahdollisesti koostuu?

b) Vaikuttiko nuorisotyön harjoittelijoiden läsnäolo ja/tai järjestämä toiminta lukiossanne kouluhyvinvointiin?

[] Ei, miksi? [] En osaa sanoa [] Kyllä, miten?

3. Rastita, mihin nuorisotyön harjoittelijoiden (= yhteisöpedagogiharjoittelijoiden) järjestämiin toimintoihin osallistuit kuluneella kevätlukukaudella 2017?

[] Pelipäivät (mölkkä, alias, disney-visa, läpsyturnaus, piirrä ja arvaa yms.)	[] Olen ollut tekemisissä nuorisotyön harjoittelijoiden kanssa	[] Jotain muuta, mitä? _____
[] Maanantaiaamun hajatuskahvit	[] Olen ollut tekemisissä oppilaskunta- tai tutortoiminnan kautta	_____
[] Nuorisotilalla järjestetty muu toiminta (neulominen, kesätyö-infoseinä, pääsiäisaskartelu..)	[] Olen jutellut käytävällä nuorisotyön harjoittelijoiden kanssa	[] En ole ollut toiminnassa mukana. Jos et, miksi? _____

Kommentteja toiminnasta: _____

KÄÄNNÄ SIVUA! →

4. Vastaa väittämiin rastittamalla sopivin vaihtoehto.

1= täysin samaa mieltä

3= en osaa sanoa

4= jokseenkin eri mieltä

2= jokseenkin samaa mieltä

5 = täysin eri mieltä

	1	2	3	4	5
1. Lukiossamme välitetään opiskelijoiden hyvinvoinnista.					
2. Tunnen oloni turvalliseksi koulussa.					
3. Koen pystyväni vaikuttamaan lukiomme asioihin.					
4. Tunnen koulussa olevani osa ryhmää/kouluuyhteisöä.					
5. Uskallan kertoa opettajalle, jos koulutyöt kuormittavat liikaa.					
6. Olen usein koulussa yksin tahtomattani.					
7. Saan riittävästi tukea ja ohjausta koulussa, kun sitä tarvitsen.					
8. Välitunnilla tai hyppytunnilla järjestetty pelailu/kisailu virkistää.					
9. Lukiossamme tulisi olla kokopäiväinen nuorisotyöntekijä.					

Jos tunnet jääväsi koulussa yksin, tunnet olosi turvattomaksi tai jäät jostain syystä ilman tukea, voit kertoa siitä tässä lisää. Kerrothan myös esimerkiksi ryhmänohjaajallesi tai opettajallesi, jos haluat keskustella asiasta.

5. Kehitysideoita ja palautetta nuorisotyön harjoittelijoille ja lukiossa tehtävälle nuorisotyölle:

KIITOS!

Liite 2. Haastattelurunko.

AVAUS**Schildtin lukion henki ja ilmapiiri**KOULUNUORISOTYÖ**harjoittelijoiden toiminta**

Mikä teidän mielestä toimi parhaiten meidän harjoittelijoiden järjestämissä jutuissa?

Miten helppo tuo meidän rakentama nuorisotila oli ymmärtää/sisäistää? Toimiiko se ideana koululla ja miten sitä voisi kehittää?

Oliko teidän mielestänne se toiminta kaikkien saatavilla? Eli oliko meidän juttuihin helppo tulla mukaan?

Mielipiteitä muusta toiminnasta: muistin virkistykseenä lomakkeessa olleet kohdat. Mitä olisit vielä kaivannut/minkä olisi voinut jättää pois?

nuorisotyön tarpeellisuus lukiossaKOULUHYVINVOINTI**yhteisö**

Minkälainen olisi teidän unelmalukio? (Ketä siellä olisi töissä, minkälaisia opettajia, mitä siellä tehtäisiin, millainen fiilis siellä olisi, minkälainen rakennus/tilat, minkälaista toimintaa, minkälaisia ryhmiä?)

Mikä Schildtillä on hyvin?

Mikä Schildtillä voisi olla paremmin?

yksilö

Kuinka iso merkitys koulumenestyksellä on kouluhyvinvoinnin kannalta?

Tuntuuko, että saatte lukiossanne vaikuttaa tarpeeksi asioihin ja olla osallisena?

Onko koulun kaikki tilat avoimia kaikille? (sosiaalinen tila) Tuntuuko luontevalta mennä aulaan istumaan välitunnilla vai miten määräytyy se paikka, missä vietät välitunnin/hyppytunnin?

opettajat

Onko opettajille helppo kertoa henkilökohtaisia asioita vai tarvitseeko niitä kertoa?

Ottaako opettajat tarpeeksi huomioon myös opiskelijoiden koulun ulkopuolisen elämän? Tulisiko heidän ottaa/olla ottamatta?

muu tuki

Saako lukiossa tarpeeksi tukea opintoihin/muutenkin?

MUU

Mikä on muuttunut yläasteelta lukioon tullessanne?

Mitä toivotte lukioajoilta tulevaisuudessa?

Liite 3. Sähköpostikysely opettajille.

Moi!

Mulla on nyt sellanen homma kun opinnäytetyö tässä loppusuoralla ja pyytäisin ihan pikkasen apua, jos vain suinkaan kerkeätte. Eli aiheena on nuorisotyö lukiossa ja miten nuorisotyön keinoin voidaan edistää hyvinvointia lukiossa. Satulta tuli sellanen vinkki, että opettajien näkökulmaa lukionuorisotyöstä olis mahtava saada mukaan ja mietittiin, että te olitte keväällä eniten meidän jutuissa mukana, niin voisitte ehkä tietää parhaiten. Ja jos tiedätte vielä jonkun, jolla olis aiheesta sanottavaa niin saa vinkata/välittää tätä viestiä!

Tässä olis muutama kysymys, johon olisi kiva jos lyhyesti kommentoisitte, ei tarvitse kaikkiin vastata ja saa olla myös mitä tahansa muuta mitä aiheesta tulee mieleen! Liityen siis mun ja Paulan harjoitteluun viime keväänä siellä Schildtillä ja vähän myös yleisesti lukionuorisotyöhön/ajatuksen siitä, että lukioissa olisi kokoaikainen nuorisotyöntekijä.

-Miten nuorisotyön harjoittelijoiden toiminta/läsnäolo näkyivät omassa työssänne? (esim. missä toiminnassa hyödynsitte/teitte yhteistyötä nuorisotyön harjoittelijoiden kanssa?)

-Huomasitteko nuorisotyön harjoittelijoiden läsnäolon/tekemän työn vaikutusta opiskelijoissa, ilmapiiirissä, henkilökunnassa tms.?

-Mitä muuta tulee mieleen, mihin voisi tarvita/hyödyntää nuorisotyöntekijää lukiossa (jotain muuta, kun mitä tehtiin harjoittelussa)?

-Muita kommentteja, hyviä ja huonoja puolia sekä kehitysideoita nuorisotyölle lukiossa/meidän harjoittelijoiden toiminnalle lukiossa?

-Mikä nuorisotyön harjoittelijoiden järjestämästä toiminnasta/harjoittelun aikana tekemästä työstä teidän mielestä toimi parhaiten?

Vastauksia voitte laittaa mulle tähän s-postiin tai kirjottaa vaikka paperille jos haluatte, voin niitä kyllä koululta hakea 😊

Kiitos!

Aurinkoisin terveisin,
Katariina Ojala